

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สาเหตุแห่งความเสียหายจากสินค้าอาจเกิดจากความบกพร่องในการผลิต หรือการออกแบบสินค้าที่ไม่ถูกต้องหรือผลข้างเคียงของสินค้านั้น ซึ่งการเยียวยาผู้เสียหายจากสินค้าแต่เดิมนั้นอาศัยหลักความรับผิดชอบตามสัญญา และหลักความรับผิดในมูลละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปแต่ความรับผิดชอบตามสัญญานั้นอาศัยนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีเป็นพื้นฐาน ในขณะที่สภาพปัจจุบันผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่ได้เป็นผู้ซื้อเสมอไป ส่วนความรับผิดตามมูลละเมิดผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดขึ้นจากสาเหตุใดและผู้ใดเป็นผู้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ความสลับซับซ้อนในกระบวนการผลิตเชิงอุตสาหกรรมและการจัดจำหน่ายทำให้ผู้เสียหายประสบความยากลำบากในการฟ้องคดี ต่อมามีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะหลายฉบับซึ่งเป็นกฎหมายมหาชนที่เข้ามาควบคุมสินค้าที่สำคัญบางประเภทเท่านั้น เช่น อาหาร ยา วัคซีนโรค ภัย หรือวัตถุอันตราย เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ คือประชาชนทั่วไปที่ต้องใช้สินค้านั้นมีการควบคุมทั้งในการผลิต คุณภาพของสินค้าและด้านอื่นๆ

โดยรัฐกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขอใบอนุญาตผลิตและการจำหน่ายสินค้าบางประเภทเหล่านี้ หากฝ่าฝืนก็มีความผิดและมีโทษทางอาญาแต่ก็มุ่งควบคุมเฉพาะสินค้าที่เป็นมาตรการในเชิงป้องกันไม่ให้ความเสียหายเกิดขึ้นแต่ไม่ได้เยียวยาความเสียหาย และแม้จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2556 เป็นกฎหมายแม่บทที่คุ้มครองผู้บริโภคโดยทั่วไป แต่กฎหมายไม่ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคไว้โดยตรง การที่บุคคลดังกล่าวจะเรียกร้องเพื่อเยียวยาความเสียหายก็ต้องอาศัยการฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดชอบตามหลักละเมิด ซึ่งมีภาระการพิสูจน์ที่ยากและต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูง ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการกฎหมายซึ่งให้กำหนดความรับผิดแตกต่างจากความรับผิดตามสัญญาซื้อขายหรือความรับผิดในละเมิด เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายจากสินค้าอย่างเพียงพอ เป็นธรรม และสามารถครอบคลุมสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีจำหน่ายในท้องตลาด

3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ แต่ละประเทศจะมีวิธีการพิจารณาการเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่แตกต่างกันไป หรือในบางประเทศก็มีวิธีเหมือนกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหรัฐอเมริกา

ระยะเริ่มแรกของกฎหมายเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในสหรัฐอเมริกาได้รับเอาหลักในเรื่องผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) ซึ่งเป็นหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษมาใช้ แต่ภายหลังศาลในมลรัฐต่างๆ ของสหรัฐอเมริกาได้มีคำพิพากษากลับโดยสร้างหลักกฎหมายขึ้นมาใหม่ คือ “หลักผู้ขายต้องระวัง (Caveat Venditor)”¹ เนื่องจากในสมัยระยะเริ่มแรกการผลิตสินค้า และการค้ายังไม่แพร่หลายเท่าไรนักเหมือนในสมัยปัจจุบัน แต่ในสมัยปัจจุบันการผลิตสินค้านั้นมีจำนวนมากขึ้น มีผู้ประกอบการเป็นผู้ผลิตสินค้า และมีการกระจายสินค้าให้กับผู้ค้าปลีกรายย่อย เมื่อผู้บริโภคเกิดความเสียหายเนื่องจากการใช้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้านั้น ผู้บริโภคไม่สามารถเรียกให้ผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นผู้ผลิตรับผิดชอบในความเสียหายได้ เพราะไม่มีนิติสัมพันธ์กันในลักษณะคู่สัญญา ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถได้รับการเยียวยาในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ ทำให้ต่อมาศาลได้พัฒนาหลักผู้ขายต้องระวัง เห็นได้จากคดี *Mazetti V. Armour & Co.* ที่ผู้ซื้อสามารถเรียกค่าเสียหายจากโรงงานผลิตเนื้อได้เพราะ โรงงานผลิตเนื้อได้ผิดข้อสัญญาที่รับประกันคุณภาพของอาหารที่ผลิต แม้ว่าผู้ซื้อจะไม่มีนิติสัมพันธ์ในทางสัญญากับ โรงงานผลิตเนื้อ เพราะได้มีการซื้อเนื้อผ่านทางผู้ขายปลีกก็ตาม

เมื่อปี ค.ศ. 1970 ได้มีการเริ่มต้นการปฏิรูปกฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์โดยเกิดขึ้นในระดับฝ่ายนิติบัญญัติในแต่ละมลรัฐ รัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการออกกฎเกณฑ์ควบคุมในระดับสหรัฐ (Federal Regulatory Agency) และสถาบันกฎหมายอเมริกัน และในปี ค.ศ. 1997 สถาบันกฎหมายอเมริกัน ได้มีการปรับปรุงกฎหมาย โดยได้มีการจัดทำคำอธิบายในส่วนกฎหมายละเมิดว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะ คือ *Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability* หรือเรียกโดยย่อว่า *The Restatement (Third)* ทำให้แต่ละมลรัฐได้นำแนวความคิดในกฎหมายนี้เพื่อปฏิรูปกฎหมายในมลรัฐของตน กฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ที่

¹ ข้อพิพาท สุนทรวิภาต. (2557). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษากรณีผลิตภัณฑ์แว่นกันแดด*. วิทยานพชนนิตศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. หน้า 26.

ได้มีการกำหนดไว้ในแต่ละมลรัฐ เช่น แนวคิดที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ความบกพร่องในการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือการให้คำเตือน การต่อสู้เพื่อไม่ต้องรับผิด และความเสียหายเกิดขึ้นจากความผิดของผู้เสียหาย (The Effect of a User's Fault) การเข้าร่วมความเสี่ยง (Assumption of Risk) อันตรายที่ชัดเจน (Obvious Danger) การเปลี่ยนแปลง แก้วผลิตภัณฑ์ (Product Alteration) และการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผิดที่ผิดทาง (Misuse) ความรับผิดชอบของผู้ค้าปลีก การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนชัดเจนความเสียหาย มาตรฐาน หลักเกณฑ์ และการจำกัดค่าเสียหายเชิงลงโทษ เป็นต้น

กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยของสหรัฐอเมริกา ถือว่ามีวิวัฒนาการที่ดีที่สุดและมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางที่ประเทศต่างๆ นำไปบัญญัติเป็นกฎหมายของประเทศตนอีกด้วย โดยสหรัฐอเมริกาใช้บังคับหลักต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนี้

3.1.1.1 หลักผู้ซื้อต้องระวัง ความผูกพันทางสัญญา และหลักการรับประกัน (Caveat Emptor, Privities of Contract and Warranty) กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ในสหรัฐอเมริกามีพัฒนาการอย่างช้าๆ โดยตั้งแต่เริ่มต้นก่อตั้งสหรัฐอเมริการะบบศาลของสหรัฐอเมริกาได้นำหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษมาใช้บังคับ เพื่อเป็นการแสดงถึงความจงรักภักดีต่อประเทศอังกฤษเพราะชาวอังกฤษได้อพยพไปอยู่ที่สหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการยืมหลักกฎหมายที่สำคัญของประเทศอังกฤษมาใช้ในการพิจารณาคดีของศาล หลักที่สำคัญและมีประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดของผู้ขาย คือ หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) และหลักความผูกพันทางสัญญา (Privities of Contract) มาใช้บังคับกับหลักการซื้อขายสินค้าในขณะนั้น

3.1.1.2 หลักความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยใน Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability หรือเรียกโดยย่อว่า The Restatement (Third) ที่สหรัฐอเมริกาบังคับใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี โดยแต่ละมลรัฐของสหรัฐอเมริกาก็ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีนี้ด้วย ยกเว้นมลรัฐหลุยเซียน่า โดยใช้ระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร เพราะได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรของสาธารณรัฐฝรั่งเศส¹ ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี บ่อเกิดแห่งกฎหมายที่สำคัญมาจากคำพิพากษาของศาลที่ตัดสินคดีภายในสหรัฐอเมริกา โดยจะผูกพันศาลในการตัดสินคดีภายหลังให้ต้องยึดหลักในคำพิพากษาของศาลเป็นบรรทัดฐานที่มีอยู่ก่อนหน้าแล้ว เพื่อประกอบการตัดสินคดีที่มีข้อเท็จจริงเดียวกัน นอกจากคำพิพากษาแล้วที่มาของกฎหมายสหรัฐอเมริกายังมีที่มาจากคำอธิบายกฎหมายหรือเป็นกฎหมายระดับรอง

¹ ภาวนิตย์ จุฑาปา. (2552). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 31.

(Secondary Authority)³ แม้จะไม่มีสถานะเป็นกฎหมายแต่ก็เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ใช้กฎหมายหรือศาล เชื่อถือในความเห็นของกฎหมายนั้นได้ หากศาลได้นำเอาไปประกอบการเขียนคำพิพากษา โดยที่มาของกฎหมายประเภทนี้ ได้แก่ ตำราทางกฎหมาย (Treatises) คำอธิบายกฎหมาย (Hornbooks) สารานุกรมกฎหมาย (Legal Encyclopedias) คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง (Restatements) วารสารกฎหมาย (Law Reviews) บันทึกรายกฎหมายอเมริกัน (American Law Reports (A.L.R) แผ่นพับ (Loose leaf Services) คู่มือปฏิบัติ (Practice Guides) และหนังสือแบบฟอร์ม (Forms Books)⁴

สำหรับคำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง หรือ Restatement โดยมีการจัดทำขึ้นครั้งแรกในช่วงปี ค.ศ. 1933 โดยสภาของสถาบันกฎหมายอเมริกา (American Law Institute หรือALI) ที่ได้จัดทำคำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง (The Restatement) เพื่อเป็นแนวทางให้ศาลในแต่ละมลรัฐนำไปใช้ประกอบการพิจารณาคดี โดยครั้งแรกมีการจัดทำคำอธิบายกฎหมายบางฉบับเท่านั้น เช่น กฎหมายสัญญา (Contracts) กฎหมายทรัพย์สิน (Property) หรือกฎหมายละเมิด (Torts) เป็นต้น ในส่วนการบังคับใช้เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากสินค้าจะมีการนำหลักคำอธิบายในกฎหมายสัญญา (Restatement of Contracts) และหลักคำอธิบายกฎหมายละเมิด (Restatement of Torts) โดย The Restatement ศาลในสหรัฐอเมริกาได้นำมาเป็นแนวทางบังคับใช้แก่คดีและถูกอ้างอิงในคดีพิพากษา เช่นเดียวกับกฎหมายในประเทศที่มีการใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (The Civil Law System) มาตลอด ต่อมาในปลายทศวรรษที่ 1950 สถาบันกฎหมายแห่งอเมริกา (The American Law Institute) ได้เริ่มพิจารณาแก้ไขคำอธิบายกฎหมาย The Restatement อีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มในส่วนของละเมิดที่เกี่ยวข้องกับความเกี่ยวกับความรับผิดในความประมาทของผู้ขายทรัพย์สินและความรับผิดของผู้ผลิตในกรณีที่เกิดความบกพร่องของสินค้าที่ผลิตก่อให้เกิดอันตรายขึ้น จนกระทั่งภายหลังจากการตัดสินคดี Green man v. Yuba Power Products, Inc.⁵ จึงได้มีการนำหลักเกณฑ์ในคดีของ Green Man ที่ได้ตัดสินในปี ค.ศ. 1963 มาเป็นหลักเกณฑ์ในการแก้ไข Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability⁶ ซึ่งในปี ค.ศ. 1965 สถาบันกฎหมายแห่งอเมริกา ก็ได้ออกเป็น Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability มาตรา 402 A มาเป็นบรรทัดฐานใช้บังคับแก่ความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์มีสาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าวต่อไปนี้

³ เรื่องเดียวกัน. หน้า 49.

⁴ มานิตย์ จุมปา. อ้างแล้วข้างบรรทัดที่ 2. หน้า 54.

⁵ พงษ์เดช วานิชกิตติกุล. (2552). *คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551*. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์. หน้า 11.

⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 14.

1) บทบัญญัติทั่วไปใน มาตรา 402 A แห่ง Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability มาตรา 402 A ถือเป็นคำอธิบายกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีการนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้กับความรับผิดของผู้ผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ถึงแม้ว่าทั้งสองฝ่ายจะไม่มีความสัมพันธ์กันทางสัญญาหรือไม่มีนิติสัมพันธ์แต่อย่างใดก็ตาม นอกจากนี้ มาตรา 402 A ยังถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ยุคใหม่ที่หลากหลายประเทศนำไปต้นแบบในการบัญญัติเป็นกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยภายในประเทศของตน เช่น ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศไทยเราเอง เป็นต้น

หลักเกณฑ์มาตรา 402 A แห่ง Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability⁷ วางหลักไว้ว่า

(1) บุคคลผู้ขายสินค้าที่อยู่ในสภาพบกพร่องอันอาจก่อให้เกิดอันตรายได้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรกับผู้ซื้อหรือผู้บริโภคหรือทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว หาก

(A) ผู้ขายประกอบอาชีพขายสินค้าดังกล่าว และ

(B) สินค้าดังกล่าวได้ตกถึงมือผู้ซื้อหรือผู้บริโภคโดยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพในสาระสำคัญจากเวลาที่สินค้านั้นถูกขาย

(2) หลักข้างต้นในวรรค 1 ให้นำมาใช้บังคับ แม้ว่า

(A) ผู้ขายได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่แล้วในการผลิตและขายสินค้าดังกล่าว

และ

(B) ผู้ใช้หรือผู้บริโภคไม่ได้ซื้อหรือทำสัญญาซื้อขายกับผู้ขายก็ตาม

2) ผู้ต้องรับผิดและผู้ต้องเสียหาย มาตรา 402 A แห่ง Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability ดังกล่าวได้สร้างกฎเกณฑ์ให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์ต้องรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) ต่อผู้บริโภค ถึงแม้ว่าผู้ขายจะได้ตรวจสอบดูแลในการผลิตและการจัดจำหน่าย

⁷ Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability, Section 402A. Special liability of seller of product for physical harm to user or consumer.

(1) One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the consumer or to his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user or consumer, or to his property, if

(A) the seller is engaged in the business of selling such a product, and

(B) It is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the condition in which it is sold. อ้างถึงในมานิตย์ จูมปา. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 60.

สินค้าของตนเองทั้งหมดเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม โดยมาตรา 402 A (2) (A) จะทำให้ผู้ผลิตได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก โดยผู้ผลิตจะต้องใช้ความระมัดระวังและป้องกันให้ดีที่สุด เพื่อให้แน่ใจว่าสินค้านั้นมีคุณภาพและความปลอดภัยต่อการบริโภค มิฉะนั้นแล้ว ถ้าเกิดความเสียหายขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย อาจทำให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบกับผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้าได้ ถึงแม้ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายจะไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการตรวจสอบดูแลการผลิตก็ตาม ดังนั้นหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของ Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability มาตรา 402 A ที่มุ่งเน้นไปที่ลักษณะสินค้าของจำเลยเป็นผู้ผลิตและความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ตลอดถึงการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะส่วนรวมเป็นสำคัญ ต่างจากความรับผิดฐานกระทำโดยประมาทตามกฎหมายละเมิดที่มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมของจำเลยภายใต้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายที่อาจคาดหมายได้

ส่วนผู้ต้องเสียหายหรือผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยนั้น มาตรา 402 A ได้นำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดมาบังคับใช้กับผู้ผลิต ดังนั้นผู้เสียหายจึงไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ผลิตหรือผู้ขาย ก็สามารถที่จะฟ้องบังคับผู้ผลิตหรือนบุคคลที่อยู่ในห่วงโซ่ของการจำหน่ายสินค้าได้ โดยผู้ต้องเสียหายอาจจะเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้ หรือแม้แต่บุคคลที่ไม่ใช่ทั้งผู้ซื้อหรือผู้ใช้ แต่เป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากผลิตภัณฑ์นั้น

3) ความไม่ปลอดภัยของสินค้า มาตรา 402 A (1) (A) บัญญัติให้ใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer Expectations Test) เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะต้องเป็นสินค้าที่มีสภาพชำรุดบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร (Defective Condition Unreasonably Dangerous) เป็นสำคัญ

3.1.1.3 หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดในสินค้า (Strict Products Liability) ผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้เสียหาย ในกรณีที่สินค้าที่ผลิตมีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการผลิตสินค้า การออกแบบสินค้า บรรจุภัณฑ์ หรือการเตือนผู้ใช้ไม่เพียงพอของผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ผู้ขาย หรือผู้ประกอบการขึ้นส่วน* เป็นหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดในเรื่องภาระการพิสูจน์ ผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเป็นผลมาจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต แต่เป็นกรณีที่ผู้ผลิตนั้นต้องทราบหรือต้องตระหนักถึงว่าสินค้าของตนเองบกพร่องอยู่แล้วในการผลิต ผู้บริโภคมีหน้าที่เพียงพิสูจน์ว่าตนเองได้ใช้สินค้าของผู้ผลิตที่เกิดชำรุดบกพร่องตั้งแต่ตอนที่ผลิตมา ซึ่งแตกต่างจากหลักเรื่องละเมิดที่ผู้บริโภคต้องเป็นผู้พิสูจน์ความรับผิดของผู้ประกอบการว่าผู้ประกอบการได้กระทำละเมิดแก่ตนซึ่งทำให้เกิดความเสียหายต่างๆ ต่อตัวผู้บริโภค ในสหรัฐอเมริกาจึงเกิดหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดขึ้นเพื่อคุ้มครอง

* ข้อพิพาท สุนทรวิภาต. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 27.

แก้ปัญหาให้กับผู้บริโภคที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า เนื่องจากการผลิตสินค้าต่าง ๆ นั้น ในโลกยุคปัจจุบันมีการผลิตที่เป็นระบบอุตสาหกรรม เป็นการผลิตขนาดใหญ่เพื่อให้ได้สินค้าออกมาตามความต้องการในการบริโภคของผู้คน ในบางครั้งการผลิตสินค้าออกมาทำให้ไม่มีคุณภาพและเกิดปัญหานับประการ เช่น สินค้านั้นชำรุดบกพร่องมาจากการผลิตหรือสินค้าไม่ได้คุณภาพ ทำให้ผู้บริโภคที่บริโภคสินค้านั้นเกิดอันตรายต่อตนเอง และในบางครั้งผู้บริโภคซึ่งไม่ใช่คู่สัญญาโดยตรงกับผู้ผลิตนั้นได้บริโภคสินค้าที่ผู้ผลิตได้ผลิตมาไม่ได้คุณภาพ ทำให้เกิดอันตรายต่อตนเอง แต่ผู้บริโภคนั้นไม่ใช่คู่สัญญาโดยตรงจึงไม่สามารถเรียกให้ผู้ผลิตรับผิดชอบได้ จึงมีหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่เสียเปรียบในการพิสูจน์ถึงความรับผิด และไม่มีอำนาจต่อรองกับผู้ผลิต

หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดที่ผู้ผลิตต้องรับผิดในสินค้าประเภทอาหารไปสู่สินค้าที่เกี่ยวกับร่างกายมนุษย์และกระจายไปจนกระทั่งถึงสินค้าประเภทคงทน (Durable Products) ซึ่งผู้พิพากษา Tray Nor อธิบายให้เห็นถึงเหตุผลของการปฏิเสธหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privities of Contract) โดยยอมรับหลักที่ว่า ความรับผิดไม่ได้เป็นไปตามข้อสมมุติในสัญญา แต่เป็นการกำหนดด้วยกฎหมาย (Imposed by Law) รวมถึงการปฏิเสธที่จะอนุญาตให้ผู้ผลิตสินค้าจำกัดขอบเขตความรับผิดของตนต่อผลิตภัณฑ์ที่ผลิตที่จะไม่ต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายสัญญารับประกัน (The Law of Contract Warranty) แต่เป็นไปตามหลักกฎหมายความรับผิดโดยเด็ดขาดในกฎหมายละเมิด (The Law of Strict Liability in Tort)⁹ โดยมีคดี Ecolab v. Coca Cola Bottling Co.¹⁰ ที่โจทก์เป็นพนักงานบริการของภัตตาคารแห่งหนึ่ง มีหน้าที่การทำงานนอกจากต้องทำงานให้บริการลูกค้าแล้ว โจทก์ยังมีหน้าที่ต้องนำเครื่องดื่มไปแช่ตู้เย็นอีกด้วย โดยในวันเกิดเหตุขณะที่โจทก์กำลังหยิบขวดน้ำอัดลม ยี่ห้อ โคคา โคล่า ที่จำเลยเป็นผู้ผลิตใส่ตู้เย็น แต่เกิดอุบัติเหตุขึ้นจากขวดน้ำอัดลมที่โจทก์กำลังถืออยู่เกิดระเบิดใส่มือ ทำให้ได้รับบาดเจ็บและสูญเสียความสามารถในการใช้มือข้างนั้น โจทก์จึงนำคดีมาฟ้องจำเลยในความประมาทเลินเล่อในการขายเครื่องดื่มที่บรรจุก๊าซมากเกินไปหรือโดยเหตุที่มีความไม่ปลอดภัยและอาจจะระเบิดได้ คณะลูกขุนตัดสินให้โจทก์ชนะคดี โดยผู้พิพากษา Gibson เขียนคำพิพากษาโดยมีสาระสำคัญ คือขวดน้ำอัดลมดังกล่าวถูกอัดก๊าซเข้าไปภายใต้แรงดันและการอัดก๊าซดังกล่าวอยู่ภายใต้การควบคุมของจำเลยผู้เดียว การอัดก๊าซที่มาก

⁹ ซอทิพย์ สุนทรวิภาต. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 25.

¹⁰ จีราพร สุพันธ์ตระกูล. (2553). *พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551*. รายงานวิจัยสถาบันวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 148.

เกินไปนั้นจึงเกิดจากความความประมาทของจำเลย ภายใต้หลัก Res Ipsa Liqueur (The Thing Speaks for Itself)¹¹

ผู้พิพากษา Roger Tray Nor ได้ทำความเห็นพ้อง (Concurring Opinion)¹² และให้เหตุผลว่า แม้ผู้เสียหายจะไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privities of Contract) กับผู้ผลิตสินค้าก็ตาม ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหาย เนื่องจากตัวสินค้าของผู้ผลิตไม่มีความปลอดภัยที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทำให้ผู้เสียหายได้รับอันตราย เพราะผู้ผลิตมีความประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตสินค้า (Manufacturing Process) หรือในการตรวจสอบชิ้นส่วนที่ผู้ผลิตอื่นขายให้ และถึงแม้ว่าผู้ผลิตสินค้าจะไม่ประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตหรือในการตรวจสอบชิ้นส่วนเลยก็ตาม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ (Public Policy)¹³ กรณีเช่นนี้จึงควรต้องกำหนดให้ผู้ผลิตรับผิดชอบต่อการผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงอันตรายแก่ชีวิตและสุขภาพ อันเกิดจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ออกวางในท้องตลาด ดังนั้น คดี Escola จึงถือว่าเป็นคดีที่จุดประกายในการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ในการกำหนดความรับผิดของผู้ผลิตในผลิตภัณฑ์¹⁴ ที่ผลิตขึ้นมาและก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค

ต่อมาในปี ค.ศ. 1963 ศาลฎีกาแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้ตัดสินคดีที่มีชื่อเสียงอีกคดีหนึ่ง คือ คดีระหว่าง Green man v. Yuba Power Products, Inc.¹⁵ โดยคดีนี้โจทก์เป็นเพียงผู้ใช้ชุดอุปกรณ์เครื่องมือ (Combination Power Tool) ที่ภรรยาของโจทก์มอบให้แก่โจทก์เป็นของขวัญและโจทก์ได้รับบาดเจ็บจากการใช้เครื่องมือดังกล่าว ซึ่งศาลที่พิจารณาคดีได้วางหลักเกณฑ์ที่สำคัญเกี่ยวกับการฟ้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ โจทก์ไม่จำเป็นต้องมีความผูกพันทางสัญญา (Privities of Contract) กับผู้ผลิตและไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตกระทำการใดอันเป็นการประมาท โดยโจทก์เพียงนำเสนอให้ศาลเห็นว่าความเสียหายเกิดจากสินค้าของผู้ผลิตเท่านั้น¹⁶ ผู้พิพากษา Roger Tray Nor เป็นผู้ที่ได้ตัดสินคดี Ecolab¹⁷ เมื่อปี ค.ศ. 1944

¹¹ หลัก Res ipsa loquitur (The thing speaks for itself). คือ การสันนิษฐาน (Presumed) ว่าเขาเป็นผู้ประมาทเลินเล่อ หากเขามีหน้าที่ควบคุมเป็นพิเศษ (Exclusive Control) ในสิ่งที่เป็สาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุ แม้ว่าหลักฐานใดๆ ที่แสดงว่าเขากระทำโดยประมาทจะมีหรือไม่มีก็ตาม (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://dictionary.law.com/> [2560, 2 มีนาคม].

¹² จีราพร สุทัศนิตระ. อ่างแล้วชิงอรรถที่ 10. หน้า 150.

¹³ จีราพร สุทัศนิตระ. อ่างแล้วชิงอรรถที่ 10. หน้า 155.

¹⁴ มานิตย์ จุมปา. อ่างแล้วชิงอรรถที่ 2. หน้า 16.

¹⁵ มานิตย์ จุมปา. อ่างแล้วชิงอรรถที่ 2. หน้า 17.

¹⁶ มานิตย์ จุมปา. อ่างแล้วชิงอรรถที่ 2. หน้า 19.

¹⁷ จีราพร สุทัศนิตระ. อ่างแล้วชิงอรรถที่ 10. หน้า 153.

ได้เข้าเป็นผู้พิพากษาตัดสินคดีนี้ด้วย โดยได้ตัดสินและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดโดยเคร่งครัด ในคดี Green Man ถือเป็นการสร้างหลักกฎหมายที่สำคัญ คือ ในคดีนี้ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของการรับประกันสินค้าโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) แต่เป็นคดีเกี่ยวกับความรับผิดโดยเคร่งครัดในกฎหมายละเมิด (Strict Liability in Tort) ในกรณีที่สินค้าที่บริษัทได้ผลิตแล้วนำออกวางจำหน่ายในท้องตลาด โดยคาดเห็นได้ว่าสินค้านั้นจะถูกใช้โดยไม่ตรวจสอบว่าปลอดภัยหรือไม่และสินค้านั้นได้ก่อให้เกิดอันตรายขึ้นในภายหลัง¹⁸

โดย Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability มาตรา 402 A ได้บัญญัติรับรองหลักเกณฑ์ความรับผิดที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเอาไว้¹⁹ อีกทั้งยังกำหนดให้ผู้ขายมีความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์โดยไม่กำหนดว่าผู้เสียหายต้องเป็นผู้ซื้อ ทำให้ผู้เสียหายมีโอกาสในการเรียกค่าเสียหายมากกว่าขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความผูกพันตามสัญญา นอกจากนี้กฎหมายลักษณะละเมิดยังมีบทบัญญัติครอบคลุมถึงการประกอบธุรกิจการขาย โดยโฆษณาหรือเสนอข้อมูลที่ไม่ถูกต้องต่อสาธารณะ จนทำให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เป็นความผิดทางละเมิด ตามมาตรา 402 B²⁰ ด้วย สามารถแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

¹⁸ David G. Owen. (2007). *The Evolution of Products Liability Law*. P 23. อ้างถึงในมานิตย์ วงศ์เสรีและคณะ. (2544). รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ *เรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า*. กองวิเคราะห์โครงการและประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร. รายงานการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา. (คณะพิเศษ). ครั้งที่ 6. วันที่ 16 พฤศจิกายน 2545. หน้า 78.

¹⁹ Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability Section 402 A of the Second Restatement of Torts state :

(1) One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the user or consumer or to his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user or consumer, or to his property, if

(A) the seller is engaged in the business of selling such a product, and²⁰ (ต่อ)

(B) It is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the Condition in which it is sold.

(2) The rule stated in Subsection (1) applies although

(A) the seller has exercised all possible care in the preparation and sale of his product, and

(B) the user or consumer has not bought the product from or entered into any contractual relation with the seller. อ้างถึงในมานิตย์ จุมปา. อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 2 หน้า 27.

²⁰ Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability Section 402 B of the Second Restatement of Torts state :

1) ความหมายของสินค้าชำรุดบกพร่อง (Defective Product) หรือสินค้าไม่ปลอดภัย ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าของสหรัฐอเมริกาได้แบ่งความชำรุดบกพร่องออกเป็น 3 กรณีคือ

(1) ความชำรุดบกพร่องในการผลิต (Manufacturing Defect)

(2) ความชำรุดบกพร่องในการออกแบบ (Defect in Design)

(3) ความชำรุดบกพร่องในการกำหนดข้อบ่งใช้คำเตือน (Defect Because Of Inadequate Instructions or Warnings) ต วม Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability มาตรา 402 A

2) บุคคลที่ต้องรับผิดชอบ ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาบัญญัติไว้ใน Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability มาตรา 402 A ระบุให้ผู้ขายสินค้าในสภาพที่มีความชำรุดบกพร่องในประการที่อาจก่อให้เกิดอันตรายอันไม่สมควรแก่ร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้ใช้หรือผู้บริโภคและสินค้าดังกล่าวได้ก่อให้เกิดอันตรายเช่นนั้นแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค ถ้าผู้ขายเป็นผู้ประกอบธุรกิจในการขายสินค้าเช่นนั้นและสินค้าดังกล่าวได้ถึงมือผู้บริโภค โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพของสินค้าในสาระสำคัญไปจากสภาพที่ขายผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

3) บุคคลที่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย กฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติไว้ใน Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability มาตรา 402 A ได้ระบุให้ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายจากสินค้าทุกประเภท สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายได้แม้จะไม่ใช้ผู้ที่ซื้อสินค้านั้นมา หรือใช้สินค้านั้นก็ตาม

4) ประเภทของความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาและขอบเขตของความรับผิดชอบ ในสหรัฐอเมริกากรณีที่เสียหายแก่ชีวิตและร่างกายกฎหมายยอมให้ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายทั้งที่เป็นเป็นตัวแทนและไม่เป็นตัวแทนที่เกิดขึ้นและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ในกรณีที่มีความเสียหายแก่ชีวิตและร่างกายเกิดขึ้น คู่สมรสและบุคคลในครอบครัวยังอาจเรียกค่าสินไหมทดแทน

One engage in the business of selling chattels who, by advertising, labels, or otherwise, make to the public a misrepresentation of a material fact concerning the character or quality of a chattel sold by him is subject to liability for physical harm to a consumer of the chattel caused by justifiable reliance upon the misrepresentation, even though

(A) it is not made fraudulently or negligently, and

(B) The consumer has not bought the chattel from or entered into any contractual relation with the seller. อ้างถึงในมานิตย์ จุมปา. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 28-30.

สำหรับ “Loss of Consortium” ได้ด้วยและในกรณีที่ผู้ผลิตรู้ว่าสินค้าที่ผลิตนั้นชำรุดบกพร่องและอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ คณะลูกขุนอาจกำหนดให้ผู้ผลิตที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยนั้นชดเชยค่าสินไหมทดแทนในเชิงลงโทษได้อีกด้วย

5) ภาระการพิสูจน์ ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาบัญญัติไว้ใน Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability มาตรา 402 A ระบุว่าให้ผู้เสียหายมีหน้าที่จะต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ตนได้รับความเสียหาย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างความชำรุดบกพร่องกับความเสียหายที่เกิดขึ้น

6) ข้อยกเว้นความรับผิด กฎหมายของสหรัฐอเมริกามีได้บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้โดยชัดเจนขึ้นอยู่กับศาลแต่ละรัฐ ซึ่งพอสรุปหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ได้ดังนี้

(1) กรณีที่ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยและใช้สินค้านั้นเองทั้งๆที่ผู้เสียหายทราบถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น โดยไม่มีเหตุอันสมควร

(2) การใช้สินค้าผิดวิธี (Product Misuse) ไม่ตรงตามฉลากที่ได้อธิบายวิธีใช้ไว้แล้ว

(3) ผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วยแต่ไม่ใช่การยกเว้นความรับผิดทั้งหมดของผู้ผลิตแต่เป็นการลดความรับผิดในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนไปตามสัดส่วนของผู้เสียหายขึ้นอยู่กับว่าฝ่ายใดมีส่วนผิดมากกว่ากัน

(4) การที่ผู้ผลิตต่อสู่ว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะนั้น ไม่สามารถรู้หรือคาดหมายได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคได้

7) การจำกัดจำนวนความรับผิด ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกามีได้บัญญัติถึงข้อจำกัดจำนวนความรับผิดเอาไว้²¹

8) การยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดโดยข้อสัญญา ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติไว้ว่าการยกเว้นหรือมีข้อจำกัดจำนวนความรับผิด โดยข้อสัญญานั้นผู้ผลิตไม่อาจจะกระทำได้

9) อายุความ สหรัฐอเมริกาอายุความจะแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐแต่โดยทั่วไปแล้วจะฟ้องร้องเพื่อความเสียหายแก่ชีวิตและร่างกายนั้นมีอายุความประมาณหนึ่งถึงสามปีนับแต่วันที่ความเสียหายเกิดขึ้น แต่หากเป็นความเสียหายที่ไม่ประจักษ์ให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายรู้หรือควรจะรู้ถึงความเสียหายนั้นที่เรียกว่า Statute of Limitations เห็นได้ว่าในปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้ตื่นตัวในปัญหาของ Products Liability เป็นอย่างมาก โดยมีการนำหลัก Strict Liability มาบัญญัติเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดอันเกิดจากสินค้าในหลายๆ ประเทศ เช่น ในประเทศอังกฤษมีการนำหลัก Strict Liability มาใช้กับ Products Liability ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987

²¹ มานิตย์ จุมปา. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 20-21.

(The Consumer Protection Act 1987) ในประเทศญี่ปุ่นก็มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบอันเกิดจากสินค้า ค.ศ. 1994 (The Product Liability Law of Japan) เป็นต้น โดยกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบอันเกิดจากสินค้านี้มุ่งประเด็นพิจารณาไปที่ความชำรุดบกพร่องของสินค้ามากกว่าพิจารณาการกระทำของผู้ผลิตสินค้าและเพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ผู้บริโภคให้ได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นธรรมและเสมอภาคเท่าเทียมกัน²²

3.1.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษได้ตรากฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย โดยได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 (Consumer Protection Act 1987 หรือ The CPA) ให้เป็นไปตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย หรือความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปได้มีการนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability)²³ มาบังคับใช้เช่นเดียวกัน พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของอังกฤษถือเป็นกฎหมายของประเทศที่ต้องมีการบังคับใช้ตามบทบัญญัติของกฎหมายอย่างเคร่งครัด แม้ว่าประเทศอังกฤษจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law) ที่ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตามแตกต่างจากคำอธิบายกฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่ไม่ถือเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่เป็นแนวปฏิบัติสำหรับการนำไปใช้ในเรื่องใด เรื่องหนึ่งเท่านั้น²⁴ โดยกฎหมายที่ประเทศอังกฤษได้นำมาเป็นหลักในการปรับใช้ในการพิจารณาความรับผิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีดังต่อไปนี้

3.1.2.1 ความสัมพันธ์ทางสัญญาและประมาท (Privity of Contract and Negligence) การพัฒนาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับหลักความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ในประเทศ

²² มานิตย์ จุมปา. อ่างแล้วชิงอรรดที่ 2. หน้า 22.

²³ Catherine Elliott and Frances Quinn. Tort Law. United Kingdom, Pearson Education Limited. 2001. Page. 169. อ้างถึงในปิลันธนา เล่าอัศจรรย์. (2552). **ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 45-50.

²⁴ Abed Awad. "Comment: The Concept of defect in America and English Products liability Discourse: Despite Strict Liability Linguistics. Negligence is back with a Vengeance." Pace International Law Review summer, 1998. Page. 343. อ้างถึงในมานิตย์ วงศ์เสรีและคณะ. (2545). รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ **เรื่องความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า**. กองวิเคราะห์โครงการและประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร รายงานการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา. (คณะพิเศษ). ครั้งที่ 6. วันที่ 16 พฤศจิกายน 2545. หน้า 37-38.

อังกฤษ จากการที่ได้เริ่มมีการนำหลักความรับผิดชอบทางละเมิดมาใช้บังคับในคดีที่มีความเสียหายเกิดจากผลิตภัณฑ์ แทนหลักของการรับประกันตามกฎหมายสัญญาที่นำเอาหลักของนิติสัมพันธ์ของคู่สัญญาหรือหลักความสัมพันธ์ทางสัญญามาดำเนินคดีมาใช้ เพราะหลักการรับประกันคุณภาพมีข้อจำกัดของการนำไปใช้งานเป็นอย่างมาก ซึ่งในปี ค.ศ. 1842 ศาลในประเทศอังกฤษมีการตัดสินคดีแรกที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ขายด้วยการนำเอาหลักตามกฎหมายละเมิดดังกล่าวมาปรับใช้ กรณีความเสียหายเป็นผลมาจากผลิตภัณฑ์ คือ คดีระหว่าง Winter Bottom v. Wright²⁵ ที่เหยื่อได้รับบาดเจ็บจากความประมาทของผู้ขายในความชำรุดบกพร่องของสินค้า เป็นเหตุให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อผู้บาดเจ็บ แม้จะไม่มี ความผูกพันทางสัญญาต่อกันก็ตาม โดยผู้พิพากษา Lord A Binger, C.B. ได้ตั้งข้อสังเกตในเรื่องนี้ว่า การเรียกร้องของเหยื่อผู้ได้รับบาดเจ็บจะไม่สามารถดำเนินการตามข้อเรียกร้องได้ หากมีการจำกัดขอบเขตของการดำเนินคดีที่จะให้เป็นเรื่องของสัญญาไว้เช่นนี้ ถือเป็นสิ่งที่แปลกและเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นไปกว่าเดิม สามารถมองเห็นปัญหาที่ตามมาไม่จำนวนไม่น้อย²⁶ เมื่อปี ค.ศ. 1893 ประเทศอังกฤษจึงได้มีการนำหลักผู้ขายต้องระวังไปบัญญัติไว้ในกฎหมายซื้อขายหรือกฎหมาย Sale of Goods Act of 1893 จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1932 ประเทศอังกฤษได้ยกเลิกหลักความผูกพันทางสัญญา (Privities of Contract) เปลี่ยนไปใช้หลักกฎหมายละเมิดในเรื่องความประมาทเลินเล่อในที่สุด ซึ่งคดีที่มีชื่อเสียงในการเรียกร้องความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยใช้หลักของความประมาท (Negligence)²⁷

3.1.2.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 (Consumer Protection Act 1987) เมื่อศตวรรษที่ 1987 รัฐสภาของประเทศไทยได้ออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค คือ Consumer Protection Act 1987²⁸ เพื่อใช้บังคับในกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่ปลอดภัย ซึ่งเป็นแก้ไขพระราชบัญญัติความไม่ปลอดภัยของผู้บริโภค ค.ศ. 1978 (Consumer Safety Act 1978)²⁹ และพระราชบัญญัติความไม่ปลอดภัยของผู้บริโภค (แก้ไขเพิ่มเติม) ค.ศ. 1986 (Consumer Safety (Amendment) Act 1986)³⁰ ที่มีอยู่แล้ว โดยในส่วนของความ

²⁵ ขวัญชัย สันตสว่าง. (2549). *กฎหมายป้องกันการผูกขาดทางเศรษฐกิจและการคุ้มครองผู้บริโภค*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 145.

²⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 152.

²⁷ จีราพร สุทันนิตระ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 134.

²⁸ จีราพร สุทันนิตระ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 140.

²⁹ The National Archives. Consumer Protection Act 1987. (2012). อ้างถึงในจีราพร สุทันนิตระ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 141.

³⁰ จีราพร สุทันนิตระ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 145.

รับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ได้มีการบัญญัติไว้ในส่วนที่ 1 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) ผู้ต้องรับผิดชอบ ผู้ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 (มาตรา 1) ให้ผู้ต้องรับผิดชอบในความหมายของคำว่า “ผู้ผลิต (Producer)” โดยคำนิยามของผู้ผลิต ให้หมายความถึง³¹

- (1) บุคคลซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้า
- (2) บุคคลที่แสดงชื่อของตนเองลงบนสินค้าหรือใช้เครื่องหมายทางการค้าหรือที่มีลักษณะเฉพาะใดๆ เกี่ยวกับสินค้าอันแสดงว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้า
- (3) สินค้าที่ไม่ปรากฏชื่อผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือลักษณะสำคัญใดๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกระบวนการผลิต ผู้ดำเนินการในกระบวนการจำหน่ายต้องเป็นผู้ต้องรับผิดชอบต่อความรับผิดของผู้ผลิตบัญญัติไว้ในมาตรา 2 โดยผู้ผลิตหรือผู้ที่ถือว่าเป็นผู้ผลิตตามบทนิยามในมาตรา 1 จะต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคต่อเมื่อ

- (1) เป็นผู้ผลิตสินค้า
- (2) เป็นผู้ที่แสดงชื่อของตนเองลงบนผลิตภัณฑ์หรือใช้เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายที่มีลักษณะเฉพาะอื่นใดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้น แสดงตนว่าเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น
- (3) เป็นผู้นำเข้าสินค้านั้นเข้ามาจำหน่ายในประเทศสมาชิกของกลุ่มสหภาพยุโรปจากประเทศนอกสหภาพยุโรป เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าของตนในการที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้แก่บุคคลอื่น
- (4) ผู้ขายสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหาย จะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายต่อเมื่อผู้เสียหายร้องขอให้เปิดเผยชื่อบุคคลตาม (1) ถึง (3) ข้างต้น โดยการร้องขอได้กระทำการภายในเวลาอันสมควรภายหลังจากความเสียหายได้เกิดขึ้น และผู้ขายละเลยไม่กระทำตามการร้องขอดังกล่าวหรือไม่แจ้งให้ทราบถึงบุคคลตาม (1) ถึง (3) ข้างต้น ภายในระยะเวลาอันสมควรหลังจากได้รับการร้องขอให้เปิดเผยชื่อของผู้เสียหาย³²

³¹ Consumer Protection Act 1987, section 1 (2) (a)-(c). อ้างถึงในมานิตย์ วงศ์เสรีและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 24. หน้า 40.

³² Consumer Protection Act 1987, section 2 (3). อ้างถึงในมานิตย์ วงศ์เสรีและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 24. หน้า 41.

(5) ผู้ซึ่งเป็นผู้จำหน่ายส่วนประกอบใดๆ ไม่ว่าจะเป็นส่วนหรือวัตถุดิบอื่นใด จะไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้ ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าเขาเป็นเพียงผู้จัดหาผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นส่วนประกอบเท่านั้น³³

กรณีที่มีบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบหลายรายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค มาตรา 2 (5) กำหนดให้บุคคลเหล่านั้นต้องร่วมกันหรือแทนกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายด้วย³⁴

2) ผู้เสียหาย ผู้ที่ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 แบ่งออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินจากผลิตภัณฑ์โดยตรง โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 5 (1) เช่น ผู้ซื้อสินค้า ผู้ใช้สินค้าหรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงกับสินค้าและได้รับความเสียหาย (Bystanders)³⁵ และอีกกรณีหนึ่งเป็นผู้เสียหายโดยอ้อม คือ ผู้ที่อยู่ในความอุปการะและญาติ ตามพระราชบัญญัติอุบัติเหตุร้ายแรง ค.ศ. 1976 (Fatal Accidents Act 1976)³⁶ ของผู้ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าให้ได้รับการคุ้มครองด้วย

3) สินค้า (Product) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษบัญญัติไว้ในมาตรา 1 (2) สินค้าใดๆ รวมถึงกระแสไฟฟ้า และชิ้นส่วนต่างๆ ของสินค้าตลอดไปจนถึงวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าด้วย โดยจะทำให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายต้องรับผิดชอบสัตว์ป่า (Game) หรือผลิตผลทางการเกษตร (Agricultural Product) ที่ไม่ผ่านกระบวนการแปรรูปทางอุตสาหกรรม³⁷ รวมถึงตลอดถึงสินค้าที่ไม่ใช่สังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านหรือที่ดิน ยกเว้นสัมภาระที่ใช้ในการก่อสร้าง³⁸ ไม่ถือว่าเป็นสินค้าตามความหมายแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 นี้

4) ความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยในสินค้า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” หมายถึง สินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องขาดความปลอดภัยอันพึงคาดหมายได้โดยบุคคลทั่วไป โดยรวมไปถึงความปลอดภัย

³³ Consumer Protection Act 1987, section 1 (3). อ้างถึงในมานิตย์ วงศ์เสรีและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 24. หน้า 40.

³⁴ Consumer Protection Act 1987, section 2 (5). อ้างถึงในมานิตย์ วงศ์เสรีและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 24. หน้า 43.

³⁵ อนันต์ จันทโรภากร. (2547). *กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย*. กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 152.

³⁶ Consumer Protection Act 1987, section 1 (2)-(3). อ้างถึงในมานิตย์ วงศ์เสรีและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 24. หน้า 40.

³⁷ Consumer Protection Act 1987, section 2 (4). อ้างถึงในอนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 82.

³⁸ อนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 122.

ในชั้นส่วนที่ใช้ในการผลิตหรือประกอบเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย หรือสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ” สำหรับการพิจารณาความไม่ปลอดภัยในสิ่งที่คนทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังในความปลอดภัยจากสินค้าจะต้องคำนึงถึงสภาวะแวดล้อม รวมถึง

(1) ลักษณะและวัตถุประสงค์ในการนำผลิตภัณฑ์ออกวางสู่ท้องตลาดของผลิตภัณฑ์ที่นำออกสู่ท้องตลาด เช่น การบรรจุ การใช้เครื่องหมายและคำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ หรือการคำเตือนเกี่ยวกับการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำในสิ่งที่มีอยู่หรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์

(2) สิ่งใดก็ตามที่มีเหตุผลอันสมควรคาดหวังได้ว่าควรจะต้องมีหรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น และ

(3) ช่วงเวลาที่ผลิตภัณฑ์นั้นถูกนำออกจำหน่ายโดยผู้ผลิตไปยังบุคคลอื่น³⁹

5) ความเสียหาย (Damage) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 5

(1) ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง บุคคลผู้ได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือชีวิต รวมตลอดถึงความเสียหายต่อทรัพย์สินใดๆ (รวมถึงที่ดิน) ด้วย⁴¹ ยกเว้นความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือเป็นความชำรุดบกพร่องของตัวสินค้าเอง ซึ่งมาตรา 5 (2) ได้บัญญัติยกเว้นไว้ไม่ต้องรับผิดชอบแต่ประการใด

ค่าเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย นอกจากค่าเสียหายที่คำนวณเป็นตัวเงินได้แล้ว ศาลประเทศอังกฤษมีแนวทางปฏิบัติว่าผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน และความเสียหายในอนาคต เช่น การขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้ในอนาคต การสูญเสียความสามารถในการประกอบอาชีพ⁴² เป็นต้น สำหรับค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damage) ที่บังคับให้ผู้ผลิตหรือจำหน่ายต้องรับผิดชอบกรณีที่มีเจตนามุ่งแสวงหาผลกำไรเกินควร ละเลยการกระทำใดๆ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค ซึ่งถือเป็นค่าเสียหายกรณีพิเศษที่กฎหมายบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่โจทก์ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 5 (4) ให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่โจทก์ได้ไม่เกิน 275 ปอนด์

³⁹ Consumer Protection Act 1987, section 3 (1). อ้างถึงในอนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 85.

⁴⁰ Consumer Protection Act 1987, section 3. อ้างถึงในอนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 85.

⁴¹ Consumer Protection Act 1987, section 5 (1). อ้างถึงในอนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 89.

⁴² อนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 155.

6) ข้อยกเว้นความรับผิด พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 1987 ของประเทศอังกฤษ ได้มีข้อบัญญัติยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้ในมาตรา 4 ซึ่งผู้ผลิตจะต้องแสดงให้เห็นว่า⁴³

(1) ความไม่ปลอดภัยเป็นผลมาจากการปฏิบัติตามบทบังคับของกฎหมายหรือภายใต้ข้อกำหนดของสังคม

(2) คนที่ถูกดำเนินคดีไม่ได้เป็นผู้นำสินค้าออกจำหน่ายในท้องตลาด

(3) การจำหน่ายของจำเลยเข้าเงื่อนไขต่อไปนี้

(ก) การนำสินค้าออกจำหน่ายไปยังบุคคลอื่นไม่ได้ไปในทางธุรกิจของเขา

(ข) การกระทำตามมาตรา 2 (2) ไม่ได้เป็นไปเพื่อหวังประโยชน์ในผลกำไร

(4) ความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นไม่ได้มีอยู่ในขณะที่นำสินค้าออกสู่ท้องตลาด

(5) สถานะหรือระดับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (State of Scientific and Technical Knowledge) ในขณะที่น่าสินค้าออกสู่ท้องตลาด ยังไม่คาดหมายได้ว่าผู้ผลิตสินค้าชนิดเดียวกันนั้นจะตรวจพบความชำรุดบกพร่องดังกล่าว หากความไม่ปลอดภัยนั้นมีอยู่ในขณะที่สินค้าอยู่ในความควบคุมของเขา

(6) ถ้าข้อบกพร่องนั้น

(ก) กรณีของผู้ผลิตชิ้นส่วนหรือส่วนประกอบของสินค้าที่ประกอบเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย และ

(ข) ผู้ผลิตชิ้นส่วนหรือส่วนประกอบไม่ต้องรับผิดชอบหากพิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดขึ้นเนื่องจากการออกแบบของผู้ผลิตขั้นสุดท้ายหรือเป็นเพราะคำสั่งที่ให้ไว้ของผู้ผลิตขั้นสุดท้าย

กฎหมายในประเทศอังกฤษยังได้กำหนดถึงการพิจารณา “ความปลอดภัย (Safety)” ของสินค้า แม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษจะไม่ได้แบ่งแยกประเภทความไม่ปลอดภัยของสินค้าอย่างชัดเจนในเรื่องของความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบการผลิต หรือการให้ข้อมูลหรือคำเตือนไว้แต่เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลประเทศอังกฤษแล้ว เห็นว่าได้ทำการแบ่งแยกประเภทความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 สาขา

⁴³ Consumer Protection Act 1987, section 4 (1) (a) - (f). อ้างถึงในอนันต์ จันทร์โอภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 95-100.

(Trifurcated)⁴⁴ โดยศาลประเทศอังกฤษได้ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยหรือความเสี่ยงของการเกิดความเสียหายต่อบุคคลหรือต่อทรัพย์สินมีอยู่ 2 หลัก ดังนี้

1) การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations Test) หลักความคาดหวังของผู้บริโภคหรือสิทธิในการคาดหวังความไม่ปลอดภัยในสินค้าของผู้บริโภคบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษเช่นเดียวกับมาตรา 6 ของกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปที่ประเทศอังกฤษเป็นสมาชิกอยู่ จึงทำให้ประเทศอังกฤษต้องนำเอาหลักดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในกฎหมายของประเทศตนเอง อีกทั้งคำว่า “สิทธิที่จะคาดหวัง (Entitled to Expect)” ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษ ยังมีความสอดคล้องกับมาตรา 402 A แห่ง The Restatement (Second) of Torts ของสหรัฐอเมริกา เห็นได้จากความคิดเห็น (Comment I) ของมาตรา 402 A ที่ให้ความหมายของคำว่า สินค้าไม่ปลอดภัย หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่ปลอดภัยเมื่อมีความเสี่ยงอันตรายของผลิตภัณฑ์นั้น ไม่ได้เป็นเช่นคนทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้เกี่ยวกับสิทธิที่จะคาดหวังได้ของประชาชนหมายถึงอะไร เมื่อพิจารณาจากรายงานของคณะกรรมการกฎหมายของประเทศอังกฤษ (The Law Commission's Report) ระบุว่ามีการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้า โดยผู้ขายได้ให้คำรับรองว่า สินค้าที่ลูกค้าซื้อไปบริโภคนั้น สามารถใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ซื้อ (Merchantability) การพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภค อาจจะมีปัจจัยอื่นนอกจากที่กล่าวมา ซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ความคาดหวังได้ เช่น ราคา ทางเลือกในการผลิตรูปแบบ ขนาด ประสิทธิภาพ ความล่าช้าหรือเร็วที่อาจเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ เป็นต้น แม้จะมีหลายความเห็นยอมรับว่าควรจะมีรูปแบบการประเมินมาตรฐานความไม่ปลอดภัยที่เหมาะสมสำหรับเป้าหมายในการพิสูจน์ให้ชัดเจนกว่านี้ และมีนักวิจารณ์หลายคนที่มีความความคิดเห็นสอดคล้องกัน โดยเชื่อว่าคำนิยามของ “ความไม่ปลอดภัย” ภายใต้อำนาจพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษยังมีความคลุมเครือ (Vague) และศาลไม่สามารถนำมาใช้งานได้จริงในการหาความรับผิดชอบของผู้ผลิตจากความไม่ปลอดภัยของสินค้า

การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตามความเห็นของคณะกรรมการกฎหมายของประเทศอังกฤษ กล่าวว่า แก่นแท้ในความหมายของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” มุ่งเน้น

⁴⁴ Abed Awad. "Comment: The Concept of defect in America and English Products liability Discourse: Despite Strict Liability Linguistics". Negligence is back with a Vengeance." Pace International Law Review summer, 1998. Page. 348. อ้างถึงในไฟโรจน์ นวานุช. (2553). *สินค้าที่ไม่ปลอดภัยอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้*. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 78-80.

พิจารณาที่สินค้าที่สามารถนำมาทดแทนกันได้ (Representation of the Product) ประกอบกับการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากความคาดหวังของประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ยังพิจารณารวมไปถึงความคาดหวังที่เหมาะสมในการนำสินค้าไปใช้งานหรือบริโภคด้วย ซึ่งผู้ผลิตควรจะทำการป้องกันไม่ให้มีการใช้งานผิดวิธีที่ผู้ผลิตคาดเห็นได้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีการให้คำเตือน คำแนะนำ หรือข้อมูลที่สำคัญของสินค้าก็ตาม แต่สำหรับความคิดเห็นของชาวอังกฤษ มีความเห็นเกี่ยวกับการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าว่าเป็นสถานะความไม่มั่นใจในบางสิ่ง (Dubiety) ที่เกี่ยวกับมาตรฐานในความคาดหวังของผู้บริโภค ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความสลับซับซ้อนและซับซ้อนพร้อมจากการเตือน ซึ่งมาตรฐานในการพิสูจน์โดยใช้ความคาดหวังนี้ มีปัญหาหลายประการที่ไม่สามารถจะทำการพิสูจน์ได้อย่างชัดเจน เพราะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทุกวันนี้มีความซับซ้อนมากเกินไป ผู้บริโภคจะคาดหวังในความปลอดภัยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบที่ซับซ้อนและการเตือนความไม่ปลอดภัย (Complex Design and Warning Defect) เพราะเป็นเรื่องที่ยากในการตรวจสอบให้แน่ใจว่าจะอะไรที่ผู้บริโภคควรคาดหวังได้ นอกจากนี้ กรณีความเสียหายเกิดแก่บุคคลข้างเคียง (Bystanders) หรือบุคคลอื่นที่อาจไม่ใช่ผู้บริโภค ซึ่งไม่มีความรู้ในสินค้านั้น อาจจะไม่สามารถคาดหวังในความปลอดภัยของสินค้าได้แต่อย่างใด

2) การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักต้นทุนและประโยชน์ (Cost – Benefit) การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากการใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคดังที่ได้ศึกษาแล้วข้างต้นแล้ว ว่ามีปัญหาหลายประการและอาจก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของแต่ละฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้บริโภคหรือผู้ผลิตก็ตาม ดังนั้นนักวิชาการของประเทศอังกฤษจึงหันมาพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้วยการนำเอาพฤติการณ์ทั้งปวงของสินค้ามาประเมินร่วม โดยมีการนำเอาความสมเหตุสมผล (Reasonableness) ระหว่างการคาดหมาย (Foresee Ability) สาเหตุ (Causation) และหลักความประมาท (Negligence Principle) มาพิจารณาร่วมกันกับหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในความรับผิดชอบของผู้ผลิตที่กำหนดให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบ แม้จะไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทในการกระทำให้เกิดความเสียหายเลยก็ตาม ซึ่งในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยนั้นจะมุ่งเน้นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่สินค้าอยู่ในการควบคุมหรือครอบครองของจำเลยเป็นสำคัญ คดีที่มีชื่อเสียงที่ศาลใช้เป็นแนวทางในการกำหนดความรับผิดชอบของจำเลย ได้แก่ คดีระหว่าง Rylands v. Fletcher⁴⁵ ที่ได้เริ่มนำเอาหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดมาใช้ในกฎหมายละเมิด ฐานความรับผิดโดยประมาท เพื่อรักษาความสมดุลในความปลอดภัยให้มากที่สุด เพื่อปกป้องบุคคลที่สามให้ได้รับการเยียวยาจะนำเอาการพิจารณาของบุคคลทั่วไป หรือวิญญูชนมาพิจารณาถึงความรับผิดชอบของผู้กระทำเป็นสำคัญ ซึ่งต่อมาได้ถูกนำไปใช้เป็นหัวใจของกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์จนถึงปัจจุบัน

⁴⁵ Rylands v. Fletcher, 3 L.R. E. & I. App. 330 (H.L. 1868). อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน. หน้า 79.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษถือว่าบุคคลทั่วไปไม่มีสิทธิที่จะคาดหวังว่าสินค้าใดมีความปลอดภัยมากกว่าการดูแลที่เหมาะสม และความเชี่ยวชาญในการผลิตขึ้นมา โดยพระราชบัญญัตินี้ทำให้เกิดการยกเว้นและเปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษที่มีอยู่เดิมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษนั้นยังเป็นไปตามหลักประมาทอยู่ ไม่ได้แยกการพิจารณาความรับผิดชอบจากการออกแบบการเตือนหรือการผลิตออกจากกัน ในกรณีใดที่ไม่มีกรณีความของศาลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคในอนาคตอาจเกิดปัญหาในการวิเคราะห์ความไม่ปลอดภัยได้

3.1.3 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปมีการประกาศใช้ Council Directive on the Approximation of the Laws, Regulations and Administrative Provisions of the Member States Concerning Liability for Defective Products (EC Directive 85/374/EEC) (EC Directive) เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1985 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวถือเป็น Model Law เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าหรือ Product Liability Law ซึ่งประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปสามารถนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในของแต่ละประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป⁴⁶ หลักการเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ผลิตสินค้าภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อ ความเสียหายอันเกิดจากสินค้าของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป คือหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ไม่ได้พิจารณาว่าผู้ที่ต้องรับผิดชอบนั้นได้กระทำละเมิดด้วยความจงใจหรือประมาท เลินเล่อหรือไม่ แต่มุ่งเน้นที่ความชำรุดบกพร่องของสินค้าและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า กล่าวคือถ้าสินค้านั้นชำรุดบกพร่องและเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น หากความเสียหายนั้นเป็นผลที่ไม่ไกลกว่าเหตุผู้ผลิตสินค้าจะต้องรับผิด ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย โดยมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัยในกลุ่มสหภาพยุโรปอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

3.1.3.1 ความหมายของคำว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ (Product) ตาม EC Directive มาตรา 2 นิยามคำว่า “สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ (Product)” ไว้โดยกว้างบัญญัติว่า “Article 2 For the purpose of this Directive, ‘product’ means all movables even if incorporated into another movable or into an immovable. ‘Product’ includes electricity.” จากนิยาม ในมาตรา 2 นี้ “สินค้าหรือผลิตภัณฑ์” หมายถึง สัหาริมทรัพย์ทุกชนิดรวมทั้งสังหาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ประกอบด้วยสังหาริมทรัพย์อื่นหรือประกอบติดกับสังหาริมทรัพย์ นอกจากนี้สินค้าให้รวมถึงกระแสไฟฟ้า จากนิยามดังกล่าวสินค้าตาม EC Directive ในมาตรา 2 นั้นจะไม่รวมถึง

⁴⁶ อนันต์ จันทวิภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 51.

1) อสังหาริมทรัพย์ สาเหตุที่ไม่นำหลัก Strict Liability มาใช้กับอสังหาริมทรัพย์ เพราะเห็นว่าอสังหาริมทรัพย์นั้นต่างกับสินค้าที่เป็นสังหาริมทรัพย์ โดยอสังหาริมทรัพย์เป็นสินค้าที่ไม่สามารถวางจำหน่ายในตลาดสินค้าหรือ “Put into the Stream of Commerce” เหมือนกับสังหาริมทรัพย์⁴⁷

2) ทรัพย์สินทางปัญญา การยกเว้นงานทางทรัพย์สินทางปัญญาก็เพื่อไม่ให้ เกิดผลกระทบกันเสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of Expression) ซึ่งจะทำให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นต่างๆ แต่ก็มีการแยกแยะระหว่าง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูปที่นำออกวางตลาด และ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เขียนขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดของลูกค้าเป็นการเฉพาะเจาะจง โดยถือว่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปนั้นเป็นสินค้าที่อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ ส่วน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เขียนขึ้นตามความต้องการเป็นการเฉพาะของลูกค้าแต่ละรายนั้นเป็นการให้บริการไม่ใช่การผลิต และจำหน่ายสินค้าจึงไม่อยู่ภายใต้หลัก Strict Liability⁴⁸

3) งานบริการ ไม่ได้อยู่ในความหมายของสินค้าตามกฎหมายฉบับนี้ อย่างไรก็ตาม ก็ดีบางครั้งเป็นการยากที่จะแยกโดยเด็ดขาดว่ากรณีใดเป็นการผลิตและขายสินค้า กรณีใดเป็นการให้บริการ

3.1.3.2 ความหมายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง (Defective Product) โดยทั่วไปสินค้าที่ชำรุดบกพร่องตามความในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าของต่างประเทศนั้น หมายถึง สินค้าที่ขาดความปลอดภัยส่วนรายละเอียดว่าอย่างไรจึงจะถือว่าสินค้าขาดความปลอดภัยอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ โดยความชำรุดบกพร่องนั้นโดยทั่วไปสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประการ คือ

1) ความบกพร่องในการออกแบบหรือวางโครงสร้างผลิตภัณฑ์ (Defective Design or Faulty Design) เป็นความบกพร่องในลักษณะที่มีได้ใช้ความระมัดระวังเท่าที่ควรตามหลักเกณฑ์ในทางวิชาการหรือในทางเทคนิค เมื่อการออกแบบหรือวางโครงสร้างผลิตภัณฑ์มีข้อผิดพลาด ผลผลิตทั้งหมดที่ออกมาในงวดหนึ่งๆก็ย่อมจะบกพร่องไปทั้งหมด⁴⁹ เช่น หากระบบ เบรกของรถยนต์รุ่นหนึ่งออกแบบมาไม่ดี ทำให้ไม่สามารถหยุดรถได้ในระยะที่ควรจะหยุดได้ และก่อให้เกิดอุบัติเหตุต่อรถยนต์เนื่องจากระบบเบรกบ่อยครั้ง เนื่องจากการออกแบบ

⁴⁷ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 121.

⁴⁸ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 122.

⁴⁹ วูลฟกัง ไซร์เซอร์ ฟอน มาร์แชลล์. (2531). ความรับผิดชอบเพื่อผลิตภัณฑ์ : ข้อคิดบางประการในแง่กฎหมายเปรียบเทียบ. *วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์*. 17 (1). หน้า 163.

ระบบเบรกไม่ดี ถือได้ว่าผู้ผลิตรถยนต์ได้ออกแบบระบบเบรกรถยนต์ไม่ดีและถือว่ารถยนต์ดังกล่าว มีความชำรุดบกพร่องในระบบเบรก เป็นต้น

2) ความบกพร่องในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (Defective Warning and Directions) เป็นกรณีที่สินค้านั้นได้ทำตามหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้ว แต่กระนั้นก็ยังมียันตรายซ่อนเร้นอยู่ภายใน ซึ่งสามารถก่อให้เกิดอันตรายได้ ถ้าสินค้านั้นได้ถูกใช้โดยขาดความระมัดระวังหรือใช้โดยไม่ถูกวิธี ความชำรุดบกพร่องในกรณีนี้เกิดจากการที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายมิได้ให้ข้อมูลคำชี้แจงเกี่ยวกับวิธีใช้ผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้อง หรือมิได้เตือนให้ผู้รู้ถึงอันตรายอันอาจเกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ทำให้เกิดความเสียหายถือว่าผู้ผลิตมิได้ใช้ความระมัดระวังตามมาตรฐานทางวิชาการ และเทคนิคตามที่มีอยู่ในเวลาที่ผู้ผลิตนำสินค้าออกจำหน่าย เป็นการฝ่าฝืนหน้าที่ระมัดระวังอันพึงมีในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผู้ผลิต หรือผู้ขาย จึงต้องรับผิดชอบ เช่น กาวบางชนิดมีลักษณะที่ติดไฟได้ง่าย ผู้ผลิต หรือผู้ขายต้องมีคำแนะนำในการใช้ หรือมีคำเตือนว่าอย่าให้ใกล้ไฟ ดังนั้นหากผู้ผลิตไม่ได้ให้คำแนะนำในการใช้หรือคำเตือนโดยชัดเจน หากเกิดความเสียหายผู้ผลิตหรือผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

3) ความบกพร่องในการประกอบผลิตภัณฑ์ (Defect in Production) เป็นความบกพร่องที่ปรากฏขึ้นในผลิตภัณฑ์ เฉพาะชิ้นเฉพาะรายมิได้ชำรุดบกพร่องทั้งหมดดังเช่น ความชำรุดบกพร่องในการออกแบบ แต่ชำรุดบกพร่องเฉพาะอันที่ประกอบไม่ดี ความบกพร่องเช่นนี้อาจเกิดขึ้นจากความบกพร่องผิดพลาดของเครื่องจักร หรือความผิดพลาดของคนงานในกระบวนการผลิต ที่ปล่อยให้สินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นหลุดลอดผ่านการตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าหรือมิได้จัดให้มีการควบคุมคุณภาพที่ดีพอก่อนที่จะนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่าย ทำให้สินค้าที่ผลิตออกมามีคุณภาพมิได้เป็นอย่างดีเดียวกับสินค้าอันอื่นๆ หรือคุณภาพด้อยกว่าความเสียหายอันเกิดจากความบกพร่องประเภทนี้ โดยส่วนมากมักเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ด้วยการจัดให้มีการควบคุมคุณภาพที่ดีพอก่อนที่จะนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่าย ซึ่งการจัดมาตรฐานการควบคุมคุณภาพในกรณีเช่นนี้ต้องไม่เป็นการควบคุมคุณภาพที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเกินควรด้วย และแม้ว่าจะไม่ถือเรื่องค่าใช้จ่ายเป็นเกณฑ์ แต่ถือมาตรฐานทางเทคนิคและวิชาการเป็นเกณฑ์ก็ไม่ได้หมายความว่าสามารถตรวจสอบพบความบกพร่องในการประกอบผลิตภัณฑ์ได้เสมอไป สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันเกิดจากความบกพร่องประเภทนี้ จึงมีแต่จะต้องอาศัยฐานจากหลักความรับผิดชอบ โดยไม่มีความผิดเท่านั้น⁵⁰

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน. หน้า 164.

4) ความบกพร่องในผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ต้องเสี่ยง (Defect in Development Risks)⁵¹ เป็นกรณีที่สินค้าได้ผลิตขึ้นตามหลักวิชาการและมาตรฐานทางเทคนิคที่มีอยู่ในขณะผลิตสินค้านั้นแล้ว ต่อมาเมื่อวิทยาการเจริญขึ้นจนอยู่ในมาตรฐานที่จะตรวจสอบได้อย่างเพียงพอ จึงทำให้คุณภาพที่เป็นอันตรายของสินค้านั้นถูกเปิดเผยออกมา และอันตรายจากสินค้านั้นได้เกิดขึ้นแล้ว ทั้งๆที่เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานทางเทคนิคและวิทยาการในเวลาที่มีการนำผลิตภัณฑ์นั้นออกจำหน่าย ย่อมถือได้ว่าผลิตภัณฑ์นั้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีอันตรายใดๆ ต้นเหตุแห่งความเสียหายจะเป็นที่รู้ได้ก็ต่อเมื่อความเสียหายได้เกิดขึ้น และหลังจากที่มาตรฐานทางเทคนิคและวิทยาการ ได้ก้าวหน้าถึงระดับพอที่จะพิสูจน์หาสาเหตุแห่งความเสียหายได้แล้ว ความบกพร่องที่พบในภายหลังนี้ อาจจะเป็นความบกพร่องในการออกแบบวางโครงสร้างผลิตภัณฑ์หรือเป็นความบกพร่อง ในการให้ข้อมูล หรือเป็นความบกพร่องในการประกอบผลิตภัณฑ์ซึ่งได้ค้นพบกันในภายหลังก็ได้ โดยความชำรุดบกพร่องประเภทนี้ เช่น กรณีความเสียหายจากยาทาลิโดไมด์ หรือยา DES ซึ่งกว่าจะทราบได้ถึงความเสี่ยงและสาเหตุของความเสียหายก็เป็นเวลา 20-30 ปี

ภายหลังจากที่มีการนำยานี้ออกจำหน่ายแล้ว การพิจารณาปัญหาว่าในกรณีความบกพร่องประเภทนี้ผู้ผลิต ควรจะต้องรับผิดชอบหรือไม่มีความผิดได้หรือไม่ หรือควรต้องรับผิดชอบตามหลักได้หรือไม่ และปัญหาว่าผู้ประสบเคราะห์กรรมที่ได้รับความเสี่ยงจากผลิตภัณฑ์นั้น ควรจะได้รับการชดเชยความเสียหายอย่างไร เหล่านี้เป็นปัญหาทางนิติบัญญัติเพราะหากกำหนดควบคุมความรับผิดในกรณีเช่นนี้มากไป อาจเป็นการทำให้การค้นคว้าวิจัยเพื่อการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ต้องชะงักหรือหยุดการพัฒนาได้เพราะกลัวความรับผิด⁵² โดยมาตรา 6 ได้กำหนดความชำรุดบกพร่องของสินค้าในที่นี้ หมายถึง การที่สินค้านั้นขาดความปลอดภัยตามที่บุคคลพึงคาดหวังได้จากสินค้านั้น โดยจะต้องพิจารณาถึงพฤติการณ์แวดล้อมทั้งหมดรวมทั้งการนำเสนอสินค้านั้น

⁵¹ EC Directive

Article 6

1. A product is defective when it does not provide the safety which a person is entitled to expect, taking all circumstances into account, including:

- (A) the presentation of the product;
- (B) the use to which it could reasonably be expected that the product would be put;
- (C) the time when the product was put into circulation.

2. A product shall not be considered defective for the sole reason that a better product is subsequently put into circulation. อ้างถึงใน วูลฟกัง ไซร์ฮอร์ ฟอน มาร์แชลล์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 49, หน้า 165.

⁵² วูลฟกัง ไซร์ฮอร์ ฟอน มาร์แชลล์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 49, หน้า 164-165.

ประโยชน์อันควรคาดหมายได้จากการใช้สินค้านั้น เวลาที่สินค้านั้นถูกวางตลาด แต่จะไม่ได้ถือว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่องหากปรากฏภายหลังว่ามีสินค้าที่ดีกว่าผลิตออกมา

3.1.3.3 บุคคลที่ต้องรับผิดชอบ เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วมีความเห็นกันว่าผู้ที่อยู่ในสถานะที่สามารถป้องกันไม่ให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ขาดความปลอดภัยออกสู่ท้องตลาดได้ดีที่สุดก็คือผู้ผลิต ดังนั้นกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของประเทศส่วนใหญ่ จึงมุ่งที่จะให้ผู้ผลิตหรือผู้อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิตรับผิดชอบเป็นสำคัญ ส่วนความรับผิดชอบของผู้ขายนั้น ประเทศส่วนใหญ่ไม่นำมาใช้ภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้า ในสหภาพยุโรป EC Directive มาตรา 1 บัญญัติให้ผู้ผลิตเป็นผู้รับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้า โดยตามมาตรา 3 ของ EC Directive ได้บัญญัติว่า

Article 3 1. 'Producer' means the manufacture of a finished product, the producer of any raw material or the manufacturer of a component part and any person who, by putting his name, trade mark or other distinguishing feature on the product presents himself as its producer.

จากบทนิยามคำว่า “ผู้ผลิต” ของมาตรา 3 วรรค 1 หมายถึง ผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย (Finished Product) ผู้ผลิตวัตถุดิบ (Raw Material) ผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้า (Component Part) และบุคคลใดๆ ที่ใส่ชื่อของตน เครื่องหมายการค้าหรือรูปสัญลักษณ์เฉพาะใดๆ ลงบนสินค้าเพื่อนำเสนอว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น ดังนั้นผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามความใน EC Directive จึงหมายถึงผู้ผลิตตามความเป็นจริงและผู้ที่อยู่ในสถานะเสมือนหนึ่งผู้ผลิต ซึ่งได้แก่ผู้ที่แสดงชื่อ เครื่องหมายการค้า หรือรูปสัญลักษณ์เฉพาะใดๆ ของตนลงบนสินค้าแสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น แม้ว่าความเป็นจริงแล้วตนจะไม่ได้ผลิตสินค้านั้นก็ตาม นอกจากนี้ผู้ผลิตวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนที่ใช้ในการผลิต สินค้าขั้นสุดท้าย (Finished Product) ถือว่าเป็นผู้ผลิตด้วยถ้าวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนนั้นชำรุดบกพร่อง บุคคลดังกล่าวไม่ต้องรับผิดชอบถ้าสินค้านั้น ไม่ได้ผลิตเพื่อการขายหรือจำหน่ายเพื่อวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ หรือ ไม่ได้ผลิต หรือจำหน่ายไปในทางการค้าของตน ตามมาตรา 7 ของ EC Directive⁵³

ดังนั้นผู้ผลิตในความหมายของ EC Directive จึงมุ่งหมายถึงผู้ผลิตสินค้าในทางการค้าเท่านั้น และเนื่องจากความรับผิดชอบตาม EC Directive นี้เป็นความรับผิดชอบเนื่องจากการผลิตสินค้าที่ชำรุดบกพร่องผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการผลิต เช่น ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก หรือพ่อค้าคนกลางต่างๆ ไม่ต้องรับผิดชอบตามความใน EC Directive นี้ การฟ้องร้องผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก หรือพ่อค้าคน

⁵³ Article 7 (C): “The Producer shall not be liable as a result of this Directive if he proves that “the product was neither manufactured by him for sale or any form of distribution for economic purpose nor manufactured or distributed by him in the cause of his business.” อ้างถึงใน วูลฟกัง ไพรเซอร์ ฟอน บาร์แชลล์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 49. หน้า 170.

กลางจะต้องไปว่ากล่าวฟ้องร้องกันตามหลักทั่วไปในกฎหมายลักษณะสัญญาหรือละเมิดในกรณีทั่วไป แต่ในกรณีที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้ ผู้ขายแต่ละรายให้ถือว่าเป็นผู้ผลิตตามความใน มาตรา 3 ของ EC Directive ด้วย เว้นแต่ผู้ขายจะบอกแก่ผู้เสียหายภายในระยะเวลาอันสมควรว่าใครคือผู้ผลิต หรือใครเป็นผู้ขายสินค้าให้แก่ตนอีกทอดหนึ่ง หลักเกณฑ์เดียวกันนี้ใช้กับสินค้าที่นำเข้าด้วย ถ้าสินค้าดังกล่าวไม่ได้ระบุตัวผู้ตัวผู้นำเข้า แม้จะมีการระบุตัวผู้ผลิตไว้ก็ตาม⁵⁴ ผู้นำเข้าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ (Importer) โดยมีได้เกี่ยวข้องกับในฐานะเป็นผู้ผลิตสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เพียงแต่เป็นผู้นำเข้าหรือผลิตภัณฑ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการขาย การให้เช่า (Hire) หรือ ลิซซิ่ง (Leasing) หรือในรูปแบบใดของการจำหน่ายในทางการค้าให้ถือว่าเป็นผู้ผลิตตามความใน EC Directive นี้ด้วยการให้ผู้นำเข้ารับผิดชอบในสถานะเดียวกับผู้ผลิตก็เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่อยู่ในประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป เพราะจะเป็นภาระแก่ผู้เสียหายอย่างยิ่งที่จำต้องไปฟ้องร้องผู้ผลิตในประเทศนอกสหภาพยุโรป นอกจากนี้ มาตรา 5 ของ EC Directive บัญญัติว่าในกรณีที่มีบุคคลหลายคนต้องรับผิดชอบตามความในกฎหมายนี้ สำหรับความเสียหายเดียวกันที่เกิดขึ้น บุคคลเหล่านั้นต้องรับผิดชอบร่วมกันและแทนกัน (Jointly and Severally Liable) แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะไล่เบี้ยตามความในกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป

3.1.3.4 ผู้มีสิทธิฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย ผู้ที่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าของประเทศต่างๆ ได้แก่ ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายอาจเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้สินค้านั้น หรือผู้ที่อยู่ในบริเวณ ใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้าและได้รับความเสียหาย (Bystander) แม้จะไม่ใช่ผู้ที่ซื้อสินค้านั้นมาหรือใช้สินค้านั้น เช่น กรณีมีผู้ขับรถยนต์ปรากฏว่ารถยนต์ดังกล่าวระบบห้ามล้อเกิด ชำรุดบกพร่องและรถยนต์ได้เสียหลักไปชนผู้ที่อยู่บริเวณทางเท้าทำให้ได้รับบาดเจ็บผู้ที่อยู่บริเวณ ทางเท้าที่ได้รับบาดเจ็บสามารถจะฟ้องร้องให้บริษัทที่ผลิตรถยนต์ให้รับผิดชอบตนได้ เป็นต้น

⁵⁴ Article 3 (3): "Where the producer of a product cannot be identified, each supplier of the product shall be treated as its producer unless he informs the injured person, within a reasonable time, of the identity of the producer or of the person who supplied him with the product. The same shall applied, in the case of an imported product, if this product does not indicate the identity of the importer referred to in paragraph 2, even if the name of the producer is indicated." อ้างถึงใน วูลฟกัง ไพรเออร์ ฟอน มาร์แชลล์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 49, หน้า 161.

3.1.4 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภคด้วย ก่อนที่ประเทศญี่ปุ่นจะประกาศใช้กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ในปี ค.ศ. 1995 การฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์จะต้องอาศัยหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น (The Civil Code)⁵⁵ โดยผู้เสียหายอาจจะฟ้องให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายรับผิดตามหลักของสัญญาหรือให้รับผิดตามหลักกฎหมายละเมิดแล้วแต่กรณี โดยหลักตามสัญญาจะฟ้องตามสัญญาซื้อขายในมาตรา 415⁵⁶ เกี่ยวกับการส่งมอบสินค้าบกพร่องให้แก่ผู้ซื้อและการชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ส่วนมาตรา 570⁵⁷ เป็นกรณีผู้ซื้อเรียกให้ผู้ขายรับผิดจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ไม่ปรากฏชัดในขณะที่ทำสัญญาซื้อขาย โดยจะนำมาตรา 566⁵⁸ เกี่ยวกับการซื้อขายมาบังคับใช้โดยอนุโลม แต่การฟ้องให้ผู้ขายรับผิดตามกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นตามสัญญาซื้อขายนั้น มีข้อจำกัดในกรณีคนที่ถูกฟ้องกับผู้ฟ้องคดีจะต้องมีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกันเท่านั้น ส่วนผู้ที่ไม่ใช่คู่สัญญาหรือคนที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกัน ไม่สามารถฟ้องผู้ขายหรือผู้ประกอบการให้รับผิดตามกฎหมายสัญญาดังกล่าวได้เลย แม้จะได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ที่มาจากผู้ขายหรือผู้ประกอบการนั้น ก็ตามนอกจากนี้ความรับผิดตามมาตรา 570 ไม่ให้ความคุ้มครองหรือครอบคลุมถึงความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือความเสียหายอื่นๆที่เป็นผลตามมาจากสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยนั้นแต่อย่างใด เช่น ความเสียหายจากการขาดรายได้ หรือความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นต้น

⁵⁵ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2540). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่น. *บทบัญญัติ*, 53 (1). หน้า 1.

⁵⁶ Article 415 provides: "If an obligor fails to effect performance in accordance with the tenor and purport of the obligation, the obligee may demand compensation for harm; the same shall apply in case where performance becomes impossible for any cause for which the obligor is responsible." อ้างถึงในเรื่องเดียวกัน. หน้า 7.

⁵⁷ Article 570 provides: "If any latent defect exists in the object of the sale, the provisions of Article 566 shall apply mutatis mutandis, except in the case of compulsory sale by official auction." อ้างถึงในสุนีย์ มัลลิกะมาลย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 55. หน้า 18.

⁵⁸ Article 566 (1) provides: "Where the object / immovable / of a sale is subject to / easement, pledge, etc. / and the buyer was unaware thereof, he may rescind the contract only the purpose of the contract cannot be attained thereby, otherwise may only demand compensation for harm." อ้างถึงในสุนีย์ มัลลิกะมาลย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 55. หน้า 15.

ประเทศญี่ปุ่นได้ประกาศใช้กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ (The Product Liability Law)⁵⁹ หรือ (Seizoubutsu Sekinin Hou)⁶⁰ แทนการใช้หลักกฎหมายแพ่งเรื่องซื้อขายหรือละเมิดในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผลิตภัณฑ์ ให้เป็นกฎหมายเฉพาะที่ง่ายต่อการนำไปใช้ดำเนินคดีเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนจากผู้ผลิตสำหรับสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัย นอกจากนี้ยังสามารถให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในสินค้าที่ผลิตในประเทศญี่ปุ่นว่ามีความปลอดภัยและยังบังคับให้ผู้ผลิตเสริมสร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้นด้วย ซึ่งกฎหมายฉบับนี้บัญญัติไว้เพียง 6 มาตราเท่านั้นและมีผลใช้บังคับในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1995 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

แนวทางในการบัญญัติกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นได้นำเอาหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาด (Strict Liability) และหลักความรับผิดชอบโดยไม่มีความผิด (No – Fault Liability) ตามกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นมาใช้บัญญัติให้สอดคล้องกัน โดยได้ใช้คำใหม่ว่า “ความรับผิดชอบต่อความไม่ปลอดภัย”⁶¹ หมายถึง หลักความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย⁶² โดยใจความสำคัญไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด ระหว่างคำว่า ความรับผิดชอบต่อความไม่ปลอดภัย และความรับผิดชอบโดยเด็ดขาด (Strict Liability) หรือ ความรับผิดชอบโดยไม่มีความผิด (No – Fault Liability)⁶³ กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติไว้เพียง 6 มาตรา ถือว่าเป็นบทบัญญัติของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัยที่สั้นมาก โดยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติถึงวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายนี้ออกมาบังคับ โดยมาตรา 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องเหยื่อที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิตร่างกาย หรือทรัพย์สินที่มีสาเหตุจากความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ โดยกำหนดให้ผู้ผลิต หรือบุคคลใดๆที่มีสถานะเช่นเดียวกับผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความมั่นคงและการมีชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนตลอดจนก่อให้เกิดการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศให้ดียิ่งขึ้น⁶⁴ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

⁵⁹ Tsuneo Matsumoto. (2000). Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. Page.44. อ้างในสุนีย์ มัลลิกะมาลย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 55. หน้า 3.

⁶⁰ สักดา ธนิตกุล. (2553). *กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ครั้งที่ 2*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 61.

⁶¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 45.

⁶² สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 59. หน้า 45.

⁶³ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 59. หน้า 46.

⁶⁴ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 1. อ้างถึงในสักดา ธนิตกุล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 60. หน้า 78.

3.1.4.1 สินค้าที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกฎหมาย สินค้าที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์ออกเป็นแต่ละประเภทเช่นเดียวกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 2 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “สินค้า” (Product) หมายถึง สัหาริมทรัพย์ใดๆ ผ่านกระบวนการผลิตหรือกระบวนการแปรสภาพ⁶⁵ เช่น สินค้าอุตสาหกรรม สินค้าเกษตรแปรรูป รวมไปถึงผลิตภัณฑ์เนื้อเยื่อมนุษย์หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเลือดมนุษย์ เป็นต้น ส่วนผลิตภัณฑ์อยู่นอกขอบเขตของกฎหมายนี้ เช่น อสังหาริมทรัพย์ สิ่งปลูกสร้าง บนที่ดิน งานบริการ สินค้าเกษตรที่ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการแปรรูป เป็นต้น⁶⁶

3.1.4.2 คำนิยามของความไม่ปลอดภัยตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น ได้บัญญัติคำนิยามของ “ความไม่ปลอดภัย (Kekkan)” ไว้เช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป โดยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 2 (2) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” หมายถึงการขาดความปลอดภัย โดยปกติแล้วสินค้านั้นควรต้องมี โดยจะนำเอาธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ (Nature of the Product) ลักษณะการใช้งานทั่วไปที่คาดหมายได้ (Normally Foreseeable Manner of Use) เวลาที่สินค้าถูกส่งจำหน่าย (The Time it was Delivered) และสภาพแวดล้อมอื่นที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น (All Other Circumstances Relating to the Product)⁶⁷ บทบัญญัติมาตรา 2 (2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของญี่ปุ่น ได้นำเอาหลักเกณฑ์การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์จากความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations Test)⁶⁸ มาใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ผู้บริโภคทั่วไปคาดหวังได้ ไม่ว่าจะเป็ความไม่ปลอดภัยจากการผลิต การออกแบบ หรือการให้ข้อมูลก็ตาม

โดยคำว่า “ความไม่ปลอดภัยหรือชำรุดบกพร่อง (Kekkan)” บัญญัติไว้ในมาตรา 2 (2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น หมายถึง การที่สินค้าขาดความปลอดภัยซึ่งเป็นปกติธรรมดาที่สินค้านั้นพึงต้องมี เมื่อคำนึงถึง

⁶⁵ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 2 (1). อ้างถึงในศักดิ์ดา ธนิตกุล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 60. หน้า 80.

⁶⁶ ศักดา ธนิตกุล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 60. หน้า 98.

⁶⁷ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 2 (2). อ้างถึงในศักดิ์ดา ธนิตกุล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 60. หน้า 80.

⁶⁸ ศักดา ธนิตกุล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 60. หน้า 102.

สภาพของสินค้า การคาดหมายโดยทั่วไปเกี่ยวกับการใช้สินค้า ช่วงเวลาที่ผู้ผลิตหรือบุคคลอื่นส่งมอบสินค้า และพฤติการณ์อื่นๆ เกี่ยวกับสินค้านั้น ดังนั้น การพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยตามบทบัญญัติมาตรา 2 (2)⁶⁹ ของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของญี่ปุ่น เมื่อพิจารณาในความหมายของคำว่า “ไม่ปลอดภัย” จะเหมือนกันกับหลักการพิสูจน์โดยใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (The Consumer Expectation Test) ในมาตรา 402 A แห่ง Restatement of The Law Third, Torts : Product Liability ของสหรัฐอเมริกา คือการที่สินค้านั้นขาดความปลอดภัยอันพึงมี เมื่อผู้บริโภคทั่วไปสามารถคาดหวังได้ (A Lack of the Safety that an Ordinary Consumer Can Expect)⁷⁰ แม้จะไม่ได้ใช้คำว่าความคาดหวังของผู้บริโภคโดยตรงก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาในมาตรา 2 (2) จะเห็นว่าการหลักใช้การพิจารณาจากผู้บริโภคอันพึงจะคาดเห็นได้เช่นกันทั้งนี้เพราะแนวความคิดอันเป็นที่มาของ คำว่า “ความไม่ปลอดภัย” ภายใต้มาตรา 2 (2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น เป็นความเสี่ยงอันตรายที่สังคมยอมรับไม่ได้ ดังนั้นคำจำกัดความของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” ตามบทบัญญัติมาตรา 2 (2) แห่งกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นนั้น จึงหมายถึงสินค้านั้นมีความเสี่ยงที่สังคมไม่สามารถยอมรับได้โดยพิจารณาจากพฤติการณ์

3.1.4.3 บุคคลที่ต้องรับผิดในกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น กำหนดให้บุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ มาตรา 2 (3) ให้ถือว่าเป็นผู้ผลิต (Manufacturers) เป็นผู้ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค แยกได้เป็น 3 กรณี กล่าวคือ

1) บุคคลใดก็ตามที่ผลิต (Manufactured) แปรรูป (Processed) หรือนำเข้า (Imported) สินค้าเพื่อประโยชน์ทางการค้า (Trade) ให้ถือว่าเป็น “ผู้ผลิต (Manufacturer)”

2) บุคคลใดๆ ที่ใช้ชื่อของตน เครื่องหมายการค้า ฯลฯ ของตนเอง ไปลงบนผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผู้บริโภคเชื่อว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ผลิต ให้ถือว่าเป็นผู้ผลิต

⁶⁹ Article 2. (Definitions)

(2) As used in this Act, the term "defect" means lack of safety that the product ordinarily should provide, taking into account the nature of the product, the ordinarily foreseeable manner of use of the product. The time when the manufacturer, etc. delivered the product, and other circumstances concerning the product.

⁷⁰ Tsuneo Matsumoto. Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. Thailand, Faculty of law, Thammasat University and Institute of developing economies (IDE-JETRO). Page. 45. อังนุสนธิ์ มัลลิกะมาลย์. อ้ามแล้วชิงจรรรที่ 55. หน้า 15.

3) บุคคลใดๆ ผู้ใช้ชื่อของตนหรือแสดงข้อความอื่นใดลงบนสินค้านั้น อาจทำให้ผู้บริโภคเชื่อได้ว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้าตามความเป็นจริง โดยจะคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมในการผลิต แปรรูป การนำเข้าหรือการจำหน่ายสินค้าเป็นสำคัญให้ถือว่าเป็นผู้ผลิต

กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่นไม่ถือว่าผู้จำหน่ายหรือผู้ขายรายย่อยเป็นผู้ผลิต หากไม่ได้มีพฤติกรรมแสดงให้เห็นว่าตนอยู่ในสถานะเดียวกับผู้ผลิตตามมาตรา 2 (3) ดังนั้นในการฟ้องร้องให้ผู้จำหน่ายหรือผู้ขายรายย่อยให้รับผิดชอบจึงไม่อาจนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) มาบังคับได้ คงต้องเป็นไปตามหลักทั่วไปแห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น⁷¹ เรื่องซื้อขาย หรือละเมิดแล้วแต่กรณี ในความรับผิดของผู้ผลิตหรือบุคคลที่ถือว่าเป็นผู้ผลิต จะรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น จะต้องมีการจัดส่งเข้าระบบการจำหน่าย (Delivered) ก่อนเสมอ โดยต้องตีความตามกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 178 กล่าวคือต้องมีเจตนาโอนการครอบครอง หากผลิตภัณฑ์นั้นถูกขโมยและก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลที่สามจะไม่ได้รับการคุ้มครองแต่อย่างใด⁷²

3.1.4.4 ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ ความเสียหายที่ได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 3 บัญญัติให้ผู้ผลิต หรือบุคคลอื่นที่ถือเป็นผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ภายหลังการส่งมอบไม่ว่าจะเป็นการผลิต การแปรรูป การนำเข้า หรือให้ใช้ชื่อของตน เป็นต้น ตามความในมาตรา 2 (3) II หรือ III แต่ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ขาดความปลอดภัยนั่นเอง⁷³ โดยขอบเขตของการกำหนดค่าสินไหมทดแทน กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นไม่มีการกำหนดขอบเขตของค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบมากหรือน้อยเพียงไร และไม่ได้บัญญัติถึงความเสียหายที่เป็นผลสืบเนื่องกันหรือค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้น (Expanded Damages) ดังนั้นการกำหนดค่าสินไหมทดแทน จึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อตามหลัก

⁷¹ อนันต์ จันทร โอภากร. (2547). อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 144.

⁷² Steven Van Uytsel. (2010). Comparative Consumer Protection Law, Page .290. อ้างถึงใน สุขุม ศุภนิคย์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 4.

⁷³ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 3.) อ้างถึงใน สักดา ธนิตกุล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 60. หน้า 86.

ละเมิดทั่วไป โดยมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่นในกรณีของความรับผิดของผู้ผลิต หรือบุคคลอื่นให้นำประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาใช้บังคับกรณีที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้บัญญัติไว้⁷⁴ ส่วนค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ (Punitive Damage) ในระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นความรับผิดทางแพ่งไม่มีการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษหรือค่าสินไหมเพื่อการลงโทษแต่อย่างใด สืบเนื่องจากความเห็นของนักกฎหมายส่วนใหญ่ของประเทศญี่ปุ่นมีความเห็นว่าระบบการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้น จะทำให้ความสมดุลในประโยชน์ของผู้เสียหายและผู้ทำละเมิดเสียไป ดังนั้นในเรื่องละเมิดและความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงไม่มีการเอาหลักค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษมาใช้บังคับให้จำเลยต้องชำระแก่โจทก์⁷⁵

3.1.4.5 การพิจารณาพิสูจน์ว่าสินค้าไม่ปลอดภัย การพิสูจน์ความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้อยู่ในฐานะเช่นเดียวกับผู้ผลิตที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อผู้บริโภคจะเป็นไปตามหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) โดยไม่ต้องพิจารณาว่าผู้ผลิตจะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 3 บัญญัติว่า “ผู้ผลิตหรือบุคคลที่อยู่ฐานะคล้ายกับผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายนี้” แต่ในการพิสูจน์ความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าค่าเสียหายที่ได้รับและความเสียหายต้องเป็นผลมาจากความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้น ผู้เสียหายยังคงมีภาระในการพิสูจน์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของญี่ปุ่น (Code of Civil Procedure (Law No.109,1996))⁷⁶

3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

กฎหมายของประเทศไทยที่บัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยนั้น มีกฎหมายบัญญัติไว้หลายฉบับ สามารถอธิบายได้ดังนี้

⁷⁴ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 6 อ้างถึงในศักดิ์ดา ธนิตกุล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 60. หน้า 90.

⁷⁵ Fumio Nagase. (2002). Seizoubutsu Sekinin Hou no Kaisetsu. Page .36-37. อ้างถึงใน ศักดิ์ดา ธนิตกุล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 60. หน้า 129.

⁷⁶ ศักดิ์ดา ธนิตกุล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 60. หน้า 68.

3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.⁷⁷

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก่อนการดำเนินโครงการใดๆที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมรัฐจะต้องผ่านสามขั้นตอน คือ

- 1) จัดทำรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ
- 2) ผ่านการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
- 3) ผ่านการให้ความเห็นขององค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

แต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 58 กำหนดขั้นตอนไว้ลดลงเหลือเพียงข้อ 1) และ 2) เท่านั้น ส่วนขั้นตอนที่เคยต้องอาศัยความเห็นชอบโดยองค์กรอิสระถูกตัดออก แต่กำหนดเรื่องการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นทางการและเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า ส่วนองค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเป็นด้อยค่าที่มีอยู่ทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แต่รัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้านี้นี้มิได้กำหนดรายละเอียดไว้ว่า องค์กรอิสระจะมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้างที่ผ่านมาจากประชาชนเคยผลักดันให้ออกกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้แต่ก็ยังไม่สำเร็จเป็นรูปธรรม

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในกรณีของผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมไว้ในเรื่องการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติไว้ตามมาตรา 57 และมาตรา 58 ดังนี้

มาตรา 57 บัญญัติว่า “รัฐต้อง

(1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

(2) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุล และยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับประโยชน์ จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ”

⁷⁷ เขตไท ลังการ์พินธุ์. (2560). สิทธิในสิ่งแวดล้อมในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ The Right to Healthy Environment in Constitution of Thailand: Comparing Law with Foreign Countries. *วารสารนิติศาสตร์*. 10 (1). มหาวิทยาลัยพายัพ. หน้า 53-54.

มาตรา 58 บัญญัติว่า “การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสีย สำคัญอื่นใดของประชาชน หรือชุมชน หรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษา และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณา ดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ ก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง

ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยา ความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า”

กล่าวโดยสรุปแล้วรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ผ่านมาได้มีการบัญญัติสิทธิสิ่งแวดล้อมบาง เช่น สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในสิ่งแวดล้อม สิทธิของบุคคลในการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการต่างๆ และการจัดตั้งองค์กระอริระดับสิ่งแวดล้อม แต่มาถูกตัดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยจะมีการออกกฎหมายลูกออกมารองรับไว้ภายหลัง ซึ่งมีได้มีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน นับเป็นจุดอ่อนสำหรับรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เห็นได้จากอดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เฉพาะสิทธิสิ่งแวดล้อมในสิทธิในเชิงกระบวนการ (Procedural Rights) เท่านั้น

3.2.2 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551⁷⁸ ที่ให้ไว้ว่า

“เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือโดยที่สินค้าในปัจจุบันไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้า มีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้นเป็นลำดับ การที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้าไม่ปลอดภัยกระทำได้ยาก เมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีในปัจจุบันเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความ

⁷⁸ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.

ยุ่งยาก เนื่องจากภาระในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำผิดของผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าตกเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหายตามหลักกฎหมายทั่วไป เพราะยังไม่มีกฎหมาย ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้า โดยมีการกำหนดหน้าที่ความ รับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง จึงเห็นสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วย ความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด มาใช้ อันจะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชย ค่าเสียหายที่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

พระราชบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สามารถแบ่งออกได้ 6 ประการ คือ

1) เยียวยาผู้เสียหาย พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัยให้ได้รับการเยียวยาโดยที่ผู้เสียหายไม่ต้องเป็นผู้บริโภคสินค้านั้น โดยตรง หรือไม่ต้องเป็นผู้ซื้อสินค้า ความเสียหายที่ได้รับความคุ้มครอง ได้แก่ ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน แต่ไม่รวมความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง⁷⁹

2) ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) พระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ตนผลิต นำเข้า หรือ ขาย โดยเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด กล่าวคือ ต้องรับผิดโดยไม่ต้องพิจารณาว่าผู้ประกอบการนั้น จงใจหรือประมาทเลินเล่อในการก่อความเสียหายนั้นหรือไม่ และจะหลุดพ้นจากความรับผิดเมื่อมี ข้อแก้ตัวตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

3) ภาระการพิสูจน์ ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ ปลอดภัยหรือพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการรายใด เพียงแต่ต้อง พิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและตนได้ใช้หรือเก็บรักษาสินค้านั้น อย่างปกติธรรมดา แต่กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการมีหน้าที่พิสูจน์ตามข้อแก้ตัวที่กฎหมาย กำหนดให้พ้นความรับผิด

4) ความรับผิดแบบลูกหนี้ร่วม ในกรณีที่มีความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัยเกิดขึ้น ผู้ประกอบการทั้งหลายต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายอย่างลูกหนี้ร่วม กล่าวคือ รับผิด

⁷⁹ มาตรา 4 “ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อ ชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

ร่วมกัน แทนกันและเต็มจำนวน และผู้เสียหายมีสิทธิจะเรียกให้ผู้ประกอบการรายใดรับผิดชอบก็ได้เป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ จนกว่าตนจะได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน^{๙๐}

5) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ นอกเหนือจากค่าเสียหายที่แท้จริง แล้วพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ โดยให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายได้ตามความร้ายแรงของพฤติกรรม แต่สูงสุดไม่เกิน 2 เท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง^{๙๑} เจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดอีกและไม่ต้องการให้ผู้ประกอบการอื่นทำตาม

6) อายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีอายุความสามปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหาย และรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบหรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้าหรือวันที่รู้ถึงความเสียหายนั้น และถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบการและผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกการเจรจา^{๙๒}

^{๙๐} มาตรา 5 ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม

^{๙๑} มาตรา 11 นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

(2) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทน เพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติกรรมต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

^{๙๒} มาตรา 12 สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหาย และรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น

ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลานานในการแสดงอาการ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา

หลักสำคัญของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ฉบับนี้มีหลายประการด้วยกัน คือการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้บริโภคที่ใช้สินค้าจากผู้ผลิตสินค้าต่าง ๆ นั้นเองหลังจากที่ผู้บริโภคต้องถูกเอาเปรียบจากผู้ผลิตหรือเจ้าของสินค้ามาตลอดซึ่งนั่นหมายความว่า หลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นี้เป็นต้นไปผู้บริโภคจะได้รับ การคุ้มครองอย่างเต็มที่ตามกระบวนการทางศาลหากสินค้านั้นๆ ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคหรือไม่เป็นไปตามคำอวดอ้างในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ หรือตามคู่มือสินค้าโดยมีมูลเหตุสำคัญมาจากสินค้านั้น ไม่ได้มาตรฐานหรือไม่ปลอดภัยต่อการใช้ของผู้บริโภค

นอกจากศาลจะสั่งให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อค่าสินไหมทดแทนค่าเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่องละเมิดแล้วในกฎหมายฉบับนี้ศาลอาจจะกำหนดค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเสียหายเพิ่มเติมให้มากขึ้นให้กับผู้บริโภคที่เสียหายได้อีกหากความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผล เนื่องมาจากความเสียหายทางด้านร่างกาย สุขภาพอนามัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นกับจิตใจของผู้บริโภคนั้นไม่ว่าจะเป็นความเจ็บปวดความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกันความเสียหายทางจิตใจนี้ยังไม่เคยมีกฎหมายฉบับใดในอดีตที่ผ่านมาที่จะกำหนดค่าความเสียหายประเภทนี้ไว้เช่นเดียวกับกฎหมายฉบับนี้ เพราะผู้บัญญัติกฎหมายในอดีตอาจจะยังไม่แน่ใจว่าจะใช้เกณฑ์หรือมาตรวัดใดมา กำหนดความเสียหายประเภทนี้ได้เพราะเป็นเรื่องของมโนคติ หรือนามธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่เมื่อกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จึงเป็นเหตุที่ทำให้ศาลจะต้องกำหนดมาตรฐานความเสียหายทางจิตใจต่อไปด้วยเช่นกัน

3.2.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2556

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ. 2556 มีหลักการสำคัญ เรื่องคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่สำคัญไว้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้คือ

1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับ สินค้าหรือบริการได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณา หรือการแสดงผลตามความเป็นจริงและปราศจาก พิชัยแก่ผู้บริโภค รวมถึงตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้อง และเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการ โดยไม่เป็นธรรม

10 ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสามปีนับแต่วันที่อยู่ถึงความเสียหาย และรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่อยู่ถึงความเสียหาย

2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้า หรือรับบริการ โดยความสมัครใจของผู้บริโภคและปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการ โดยความสมัครใจของผู้บริโภคและปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม

3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัยมีสภาพ และคุณภาพ ได้มาตรฐานเหมาะสมแก่การใช้ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สินในกรณี ใช้ตามคำแนะนำ หรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญา โดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ

5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง และชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค

3.2.4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้แบ่งกฎหมายลักษณะของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สามารถแบ่งออกแบ่ง 2 ลักษณะ คือ

3.2.4.1 กฎหมายลักษณะซื้อขาย ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนี้

ตามหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในมาตรา 472 ได้บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติก็ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาก็ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบที่กล่าวมาในมาตรานี้ ย่อมใช้ได้ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่” จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นแสดงว่า ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อถ้าหากทรัพย์สินที่ขายนั้นชำรุดบกพร่องถึงขนาดที่ทำให้ทรัพย์สินนั้นเสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ตามปกติหรือตามสัญญา แม้ว่าผู้ขายจะรู้หรือไม่รู้ถึงความบกพร่องในขณะที่ทำการซื้อขายกันก็ตาม แต่ถ้าหากความชำรุดบกพร่องไม่ถึงขนาดผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดชอบ และบุคคลที่จะเรียกร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบได้ก็มีแต่เฉพาะผู้ซื้อเท่านั้น เพราะเป็นบุคคลที่มีนิติสัมพันธ์กัน โดยตรงในการซื้อขายบุคคลภายนอกที่อาจเป็นผู้เสียหายไม่อาจใช้สิทธิตาม มาตรา 472 นี้ได้และค่าเสียหายที่จะเรียกร้องกันได้อีกต้องเป็นไปตามบทบัญญัติเรื่องลักษณะหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ในมาตรา 222 เห็นได้ว่าสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง การขาดความปลอดภัยของสินค้าจะเป็นผล

มาจากความบกพร่องของสินค้า โดยมุ่งที่อันตรายมิใช่เพียงการใช้ประโยชน์ของสินค้า^{๕๓} ดังในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 เท่านั้น ซึ่งในการพิจารณาไม่ได้พิจารณาเฉพาะสัญญารายใดรายหนึ่ง แต่พิจารณาในเชิงภาวะวิสัยหรือลักษณะทั่วไป โดยเปรียบเทียบกับสิ่งที่บุคคลทั่วไปหรือสาธารณะชนสมควรที่จะได้รับจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น^{๕๔} ทั้งนี้ความเป็นอันตรายหรือความไม่ปลอดภัยจะต้องเป็นผลมาจากสินค้าขาดความปลอดภัยอันเกินกว่าความพึงคาดหมายได้ของบุคคลทั่วไปเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น ในกฎหมายความรับผิดชอบสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่มุ่งพิจารณาถึงความปลอดภัยของสินค้ามากกว่าที่จะมุ่งที่ความชำรุดบกพร่องในการใช้งานสินค้าเป็นสำคัญ^{๕๕}

นอกจากนี้แล้วในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 473 ได้บัญญัติข้อยกเว้นการรับผิดชอบของการซื้อขายไว้ว่า “ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ

(1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่อง หรือควรจะได้รู้ เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันพึงคาดหมายได้ แต่วิญญูชน

(2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบและผู้ซื้อรับ เอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อิดเอื้อน

(3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าหากผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วในเวลาซื้อขายหรือเห็นเป็นประจักษ์ในความชำรุดบกพร่อง หรือได้ซื้อทรัพย์สินนั้นมาจากการขายทอดตลาดผู้ขายนั้นไม่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติให้ผู้ซื้อจะต้องใช้ความระมัดระวังในการเลือกซื้ออย่างวิญญูชนทั่วไป หากว่าผู้ซื้อหรือเห็นความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินอยู่แล้วแต่ก็ยังยอมรับเอาก็ เท่ากับผู้ซื้อไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ขายได้อีก แต่ในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ถูกผลิตออกสู่ท้องตลาดมีมากมายหลายชนิด และหลายประเภทสินค้า อีกทั้งเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการผลิตได้พัฒนาก้าวไกลไปมากรวมถึงการผลิตมีขั้นตอนและกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน จึงเป็นการยากที่ผู้ซื้อจะสามารถใช้ความระมัดระวังในการเลือกซื้อได้

^{๕๓} มานิตย์ วงศ์ศรีและคณะผู้วิจัย. (2544). *รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า*. กองวิเคราะห์โครงการและประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร. หน้า 35.

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน. หน้า 35.

^{๕๕} เมธี ศรีอนุสรณ์. (2551). พ.ร.บ. ความรับผิด ฯ จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. *วารสารข่าวกฎหมายใหม่*. หน้า 4-11.

ตามปกติ อีกทั้งผู้ซื้อก็ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นได้ เพราะไม่มีเครื่องมือที่ทันสมัยมากพอเช่นเดียวกับผู้ผลิตที่จะมาพิสูจน์ถึงความชำรุดบกพร่องนั้นได้

ดังนั้นจากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่อง กฎหมายลักษณะซื้อขายไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคได้ เพราะบทบัญญัติดังกล่าวไม่อาจครอบคลุมและคุ้มครองผู้บริโภคได้หากผู้บริโภคนั้นไม่ได้เป็นคู่สัญญาในการซื้อขาย อีกทั้งหากผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากทรัพย์สินนั้นก็เป็นการยากที่ผู้ซื้อจะพิสูจน์ได้ หรือจะรู้ได้ในขณะที่ทำสัญญาซื้อขาย

3.2.4.2 กฎหมายลักษณะละเมิด (บรรพ 2 หน้า) ตามหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 420 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดีทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นแสดงว่าผู้เสียหายมีหน้าที่ ต้องพิสูจน์ให้ชัดเจนว่า จำเลยได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ จนเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย แต่ในเรื่องของผลิตภัณฑ์ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์จะต้องพิสูจน์หรือนำสืบให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในความครอบครองของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภค แม้ในกรณีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย จากการใช้ผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ จะไม่มีส่วนในการกระทำใดๆด้วยก็ตาม

ส่วนการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำละเมิดนั้น ตามหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 438 ได้บัญญัติไว้ว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้ โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว จะเห็นได้ว่านอกจากการที่ผู้เสียหายมีหน้าที่ในการนำสืบถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้ หรือบริโภคผลิตภัณฑ์นั้น ซึ่งคงจะเป็นการยากที่ผู้บริโภคจะสามารถนำสืบได้เพราะผลิตภัณฑ์ในปัจจุบันใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิตจึงจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านและเครื่องมือระดับสูงเฉพาะทางเท่านั้นจึงจะสามารถพิสูจน์ได้ ซึ่งคนธรรมดาสามัญชนที่ไม่มีความรู้คงไม่สามารถรู้หรือพิสูจน์ได้